

ՅՈՒՅՈՒ ՀՈՅՆԵՐԸ ԶԵՆՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ Ի ԼՂՈՂ
(Uniwersytet Jana Kazimiesza)

ԿԱԶՄԵՑ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

(Շարունակութիւն):

9.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Cod. arm. 49. — ԺԶ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 172: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 19.6X16.2 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԳԻՐ՝ բուրգի: — ԿԱԶՄ՝ փայտեայ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ. պատնուած ինկած են. էջ 1—2, 31—34, 37—44, 171—172: — ԽՈՐԱԳԻՐՆԵՐՆ ԵՒ ԽՈՐԱՏԱԳԻՐՆԵՐՆ՝ կարմիր: — ԾԱՂԿԱԳՐԵՐ՝ կան: — ՏԵՂԻ ԵՒ ԳՐԻԶ՝ անծամօր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ. դար:

Մատենա է՝ Մաշտոց, ուր կան այժմ:

- 1. էջ 1—62. Ե. (Աշխարհաթաղ):
- 2. էջ 62—104. Զ. Կանոն զամենայն վախճանեալ տղայսն հաւատով առ Տէր յուզարկելոյ:
- 3. էջ 104—115. Է. Կանոն ողէհանգիստ աննել. կամ Պատարագ մեռելոյ:
- 4. էջ 116. Ը. Կանոն Տեառնական օրհնելոյ:
- 5. էջ 129. Օրհնութիւն Աղի:
- 6. էջ 140. Թ. Կանոն աղաշխարհոյ աննել:
- 7. էջ 169. (Ժ.) Կանոն մեծի հինկչարաթին զաղաշխարհոյսն արձակել:
- 8. էջ 217. ԺԳ. Կանոն զժողովուրդն եւ զժամատունն օրհնելոյ:
- 9. էջ 263. ԺԴ. Կանոն խաչ օրհնելոյ:
- 10. էջ 312. ԺԵ. Կանոն նաւակատեայ Եկեղեցւոյ (վերջը պակաս):
- 11. էջ 339. ԺԶ. (սկ. պակաս. Կանոն պղծեալ տաճար օրհնելոյ): Շարունակութիւնը կը պակսի:

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 124—125:

10.

Մ Ա Շ Տ Ո Ց

Cod. arm. 56. — ԺԹ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 125: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 9.5 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 78—100, 144—150: — ՏԵՂԻ ԵՒ ԳՐԻԶ՝ անծամօր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ. դար:

- Մատենա է՝ Մաշտոց, ուր կան:
- 1. էջ 5. Կարբ մկրտութեան արդոց:
- 2. էջ 25. Կարբ քարանձարեա հանելոյ:
- 3. էջ 35. Կանոն նշան օրհնելոյ:
- 4. էջ 36. Կանոն օրհնութեան յառաջ քան զպսակն:
- 5. էջ 39. Կարբ Պսակին (սկիզբը՝ հայասառ լեհերէն խրատ մը):
- 6. էջ 56. Կարբ զհարսն քարտունայ:
- 7. էջ 60. Օրհնութիւն ջրոյն եւ աղին:
- 8. էջ 66. Օրհնութիւն Բասքաներուն ի տօնի սուրբ Զատիկին:
- 9. էջ 68. Օրհնութիւն Զուռոց, Հացի:
- 10. էջ 69. Հաշտարարութիւն զկնի լուացման գործարարին եւ այլոց:
- 11. էջ 71. Օրհնութիւն ծաղկանց ի տօնի վերափոխման սուրբ Աստուածածնին:
- 12. էջ 101. Կանոն վերջին օձման:
- 13. էջ 112. Աւետարան բժշկութեան:
- 14. էջ 120. Կանոն զհոգեւարն նայել եւ հոգալ:
- 15. էջ 136. Թաղումն (վերջը թերի մնացած):

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 146:

11.

Տ Օ Ն Ա Ց Ո Ց Ց

Cod. arm. 57. — 1751:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 158: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 15.3X9.8 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 1—12, 282—308: — ՏԵՂԻ՝ Ստամբուլում: — ԳՐԻԶ՝ անծամօր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1751:

Մատենա է՝ «Տօնացոյց Հայոց ուղղափառաց: Տօնացոյցս այս շարադրեցաւ ըստ կարգի տարեգրացն վասն բառնարոյ զամենայն զժուարութիւն, զոր տօնասէր քահանայքն յիւրաքանչիւր ամի կրէին ըստ հին տօնացոյցին ի կատարել գտօնս սրբոց, նաեւ գտօնս տէրունիս ոճման...»:

- 1. էջ 13—17. Պարզատուժարական անդիւակ 1751—1779:
- 2. էջ 19—243. Տօնացոյց: ԻԳ. զեկեղեցիք: ԺՐԱԳԱՅՈՅ ԾՆՆՂԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՏԱԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ: ՕՏ. ԲԶ. Ուրախացիր...:
- 3. էջ 245—259. Տօնք անշարժականք:
- 4. էջ 260. Լիթանեայք յաղագս եր. Կ. Մարիամայ Աստուածածնին:

- 5. էջ 265—271. Երգ: Յոյց քեզ, մայր զրթած, քեւ ընկայցի զհայցուած...: — Երգ. Ասող երկնային որ զՅիսուս...: — Երգ. Ողջ լեր, ով ասող առաւօտեան, եւ այլն:
- 6. էջ 271. Լիթանեայք յաղագս անուան Յիսուսի:
- 7. էջ 277. Երգ Ծննդեան Տեառն: Անճաւելի բանդ հայրական, ալ. անկազկեց զոլ անասման, ալ...:
- 8. էջ 279. Երգ առ Հոգին սուրբ: Եկ սրբարար ստեղծօղ Հոգի...:
- 9. էջ 281. Երգ Մարմնոյ եւ Արեան Տեառն: Քոյին փառք, պատիւ, Տէր մեր յարակայ...:
- 10. էջ 281. Երգ Զարչարանայ Քրիստոսի: Յիսուս Քրիստոս, Տէր սիրելի, դառն Աստուծոյ յոյժ ցաւալի...:
- 11. էջ 309. Խոստովանութիւն հասարակ, զոր քարոզատուն զինի քարոյին կամ բարօին յաւուրս կերակէց ընդ ժողովրդեանն ասէ: Ես մեղաւորս խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ... (աշխարհարար):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Սկիզբը՝ Rubricela ritus armeni-catholici scripta Stanislao poli, A. D. 1751.

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 114—115:

12.

Գ Ա Ն Չ Ա Ր Ա Ն

Cod. arm. 52. — ՊՀԳ = 1424:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 298: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 13 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԳԻՐ՝ բուրգի: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ միջին մետրոպեան երկարագրով 4 բուրք (տե՛ս վարք): — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, գծապարտուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 1—2, 282բ, 295—296, 299բ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 4ա: — ԶԱՐԳԱԳՐԵՐ՝ կան ցրիւ: — ԽՈՐԱԳԻՐՆԵՐՆ ԵՒ ՍԿԱՐՆԱՏՈՂԵՐՆ՝ կարմրագիր: — ՆՈՐ ԳՐԶԷ՝ են՝ բուրգիք ժէ./ժԲ. դարէ, քղ. 276ա—298ա: — ՏԵՂԻ՝ Ամասիա: — ԳՐԻԶ՝ Յովհաննէս: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1424:

Մատենա է՝ Գանձարան եւ Տաղարան Եկեղեցական Երգերու. յատկապէս Սաշատուր Կեչառուեցւոյ, Մկրտիչ վարդապետի եւ Յովհաննէս Թղլուրանցւոյ գանձերէ կաղմուած. Գրիգոր Խլաթեցւոյ գանձերէն 2—3 հատ միայն ներս անուած է: Հետաքրքրական է այս տեսակէտէ: Կը ներկայացնեն հոս բովանդակութիւնը մանրամասնօրէն:

- Թղ. 2բ—3ա. Զինչ եւ իցէ ի դերք (ցանկ բովանդակութեան):
- 1. Թղ. 4ա. Գանձ Աւետեայ Աստուածածնին: Խնդութեան ձայն...:
- ա. 8ա. Տաղ Աւետեայ Աստուածածնին. Աւրէ Աւետեայ, ուրախութեան հնչումն...:
- բ. 8բ. փ. Ողջոյն սիրալիք, բերկրեալ, օրհնեալ տաճար...:
- գ. 9ա. փ. Իմանալի Սերովբէ...:
- դ. 9բ. փ. Գովեստ բերկրանայ...:
- 2. Թղ. 10բ. Գանձ Ծննդեան ի Գրիգորէ: Գոչումն ըղձազին, զովեստ քաղցրազին...:
- 3. Թղ. 13ա. Գանձ Ծննդեան ի Սաշատուր: Խնդայ հրաւէր երգաւք...:
- 4. Թղ. 17բ. Գանձ Ծննդեան: Խնդայ Մայր Բանին...:
- 5. Թղ. 20բ. Գանձ Մկրտութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Մաքուր եւ անրիժ սուրբ Աստուածածին...:
- ե. 24ա. Տաղ Յայտնութեան ձրադալուցին: Այսաւր աւետեայ Գարբիէլ...:
- զ. 24բ. փ. Նոր ծաղիկ բրդիէ այսաւր...:
- է. 25բ. Տաղ Աւրհնութեան ջրոյն տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի ասացեալ: Աւետիս մեծ խորհրդոյ...:
- ը. 27բ. Այլ տաղ Յայտնութեան եւ Մկրտութեան: Քրիստոս բանդ Հօր ծնունդ անժամանակ...:
- բ. 29ա. Տաղ նմին աւուրն Երեկոյին ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ: Այսաւր ի սկրան, Բանն որ ընդ Հօր միշտ յէութեան...:
- ժ. 30ա. Տաղ Բ. աւուր խորովալին. տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի. Նոր Եղեմ բանաւոր անկոյն...:
- ժա. 31բ. Տաղ նմին աւուրն Երեկոյին ժամուն: Աւետիս մատուցանեմք, աւետիս, Բեթղէհէմ երաց զԵղեմ աւետիս... (տունք՝ Ա—Ք):
- ժբ. 33ա. փ. Սկիզբն էառ լինելութեանց ի սկզբանէ Բանն Աստուած...:
- ժգ. 33բ. Տաղ Գ. աւուրն ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ: Ծագումն յարիւոյն...:
- ժդ. փ. Երգ նոր աւետեայ բարբառ... (տունք՝ ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ է):
- ժե. 34բ. Տաղ նմին աւուրն Երեկոյին: Աստուծոյ ողորմութեանցն աղբեցումն, առաքումն Միածնին Հօր յերկիր...:
- ժզ. փ. Իսկ դու ընդէ՞ր ես խոսկեր...:
- ժէ. 36ա. Տաղ Գ. աւուր ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ: Այսաւր աւետեայ ձայն եհաս...:

ժբ. փ. Բարբառ աւետեաց ձայնիւ Գա-
րրիէլ... (տունք՝ ԲԱՆ ՆԵՐՍԻՍԻ Է) :
ժք. 37ա. Նմին աւուրն երեկոյն ի Ներ-
սիսէ կաթողիկոսէ : Սերովբէից զերագոյն... :
ի. փ. Ողջոյն ընդ թեղ, Մարիամ... :
իա. 38ա. Կանոնն Ե. աւուր ի Ներսիսէ
կաթողիկոսը. Լոյս փառաց էին ծագողին ծա-
ղումն... :
իբ. փ. Նոր թագաւորին անժամանակ
ծնեալ Բանին... (տունք՝ ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՐԳ) :
իգ. 39ա. Նմին աւուրն երեկոյն ի Ներ-
սիսէ կաթողիկոսէ : Տիրուհի սուրբ կոյս մար-
մնացելոյ Բանին... :
փ. Անճառ Բանին բարձրելոյն... :
իդ. 40ա. Այլ բան Մննդեան անուշ եղա-
նակաւ : Ծարժէ զբանաւորս բանաւորաց յի-
մասան... :
իե. փ. Յայրն երկնանման իջեալնեալ
նստի... :
իզ. 40բ. Տաղ է. աւուրն ի Ներսիսէ :
Սկսեալն յանկիրքն ի Հաւրէ անժամանակ
որդին... :
իէ. փ. Տէր փառաց անճառ ծնեալն... :
իը. 41բ. Մեղեղիք Մննդեան : Փողերով
փողէր Սերովբէն... :
իք. 42ա. Նրմին աւուրս երեկոյն քաղցր
եղանակ : էին աջոյ աջոյ ձեռին... :
լ. փ. Դու չուշան ծաղիկ... :
լա. 43ա. Տեառն Ներսիսի ասացեալ ի
սուրբ Աստուածածին կուսն, Սոսրովային :
Նոր ծաղիկ ցուցաւ... :
լբ. 44բ. Կանոնն Ը. աւուրն տեառն Ներ-
սիսի : Այսօր ցնծան զասք հոգեղինացն... :
լգ. 45բ. Տաղ Մննդեան ի Պարթեւէ : Պա-
րագրի անպարագրելի Բանն ի մարմնի... :
6. Թղ. 46ա. Գանձ Յովաննու Կարա-
պետի : Մեծապայծառ փառօք զարգա-
րեալ... :
լե. 49ա. Տաղ Յովաննու Մկրտչին ի Ներ-
սիսէ կաթողիկոսէ : Անմարմնոցն հրեղինաց... :
7. Թղ. 51ա. Տաղ Անտոնի անապատա-
կանի : Խրատ մարգասիբին արարչագոր-
ծին... :
լզ. 55ա. Տաղ Ս. Անտոնի եւ նմանեաց
նոցա : Անտոն ոստ անապատի... :
լէ. փ. Անճամբք խոնարհիմք... :
8. Թղ. 56բ. Գանձ Տեառնընդառաջին :
Միանական սուրբ Երրորդութիւն... :
լը. 59ա. Տաղ Քառասնորեայ դալստեան
ի տաճարն : Այսօր ցնծայ Երուսաղէմ... :
լթ. փ. Քրիստոս փառաց թագաւորն... :

9. Թղ. 61բ. Գանձ Ս. Սարգսի զօրա-
վարին եւ որդւոյ (նորին) Մար(տիրոսի) :
Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ... :
լս. 65ա. Տաղ Ս. Սարգսի զաւրա(վա-
րին) : Պարծանք հանդիսի խմբից... :
լտա. փ. Վկայից հանդիսից... :
10. Թղ. 66ա. Գանձ Ա. Կիրակէի պա-
հոցն : Մեղայ, Տէր, մեղայ... :
11. Թղ. 70ա. Գանձ Գէորգայ զաւրա(վա-
րին) : Խնդահրաւէր մանկունք Միոնի... :
լսբ. 73բ. Տաղ Գէորգայ զաւրավարին :
Ի հանդիսական տաւնիս... :
լտգ. 74բ. Տաղ սուրբ զինաւորին Մեռ-
կերիտի : Քաջամարտիկ մեծ զինուորին... :
12. Թղ. 75բ. Գանձ Աղուհացից Բ. Կի-
րակէի : Երգ յաւերժական... :
13. Թղ. 80ա. Գանձ Գ. Կիրակէի Աղու-
հացից : Մեծ եւ անհեղ խորհուրդ... :
14. Թղ. 83բ. Գանձ Կիրիլի Երուսաղէմի
հայրապ(ետին) : Խորհուրդ յայտնեալ... :
15. Թղ. 88ա. Գանձ Դ. Կիրակէի Աղու-
հացից : Մեծ եւ անհեղ անուն տիրական... :
16. Թղ. 92ա. Գանձ սուրբ Քառասնից :
Մեծ եւ անհեղ անմահից արքայ... :
լտդ. 94բ. Տաղ սուրբ Քառասնիցն ի
Բարսղէ : Երգ ներբողական քաղցրանուագ... :
17. Թղ. 96ա. Գանձ Աղուհացից Ե. Կի-
րակէի : Մեծ եւ անհեղ խորհուրդ անեղին... :
18. Թղ. 99բ. Գանձ Ս. Գրիգորի Լու-
սաւորչին : Մեծ եւ հօր թագաւոր անմահ... :
լտէ. 102բ. Տաղ Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի
ի Ներսիսէ : Սրովբէից ձայնիւ եղանակեմք... :
լտը. 104բ. Այլ տաղ Ս. Լուսաւորչին
մերոյ : Գրիգորիոս առաքինի... :
լտք. փ. Բարձրացիր փառօք... :
19. Թղ. 108բ. Գանձ Ղազարու ի Բեթա-
նիայ : Խորհուրդ հրաւիրման... :
ժ. 111բ. Տեառն Ներսիսի Հայոց կաթո-
ղիկոսի ի Յարութիւն Ղազարու : Անմահ թա-
ղաւորն իջեալ... :
20. Թղ. 113բ. Գանձ Մաղկազարդին :
Խնդայ խորան խորհրդոյ... :
ժա. 116ա. Տաղ դալստեան իշով յերու-
սաղէմ. Գրիգոր : Էնն որոյ նորին ընոյն... :
ժբ. փ. Չայնն այն որ զաշխարհս... :
21. Թղ. 119բ. Գանձ Աւագ Բշ.ին : Գե-
րագոյն էից զերահրաշ զոյից... (տունք՝
ԳՐԻԳՈՐ) :
ժգ. 118բ. Այլ տաղ դալստեան իշով :
Այսօր դալստեան Աստուծոյ որդւոյն... :

ժդ. 119ա. Այլ տաղ մեծ Բշ.ին : Անդ ի
մէջ զրախտին երեք անձին(ք) էին... :
ժե. 125ա. Մեղեղի նմին Բշ.ի : Յանն-
դաշէն զրախտին... :
ժզ. 125բ. Տաղ մեծի Գշ.ի աւուր : Որք
ընկալաք ի դործ... :
22. Թղ. 127ա. Գանձ մեծի Գշ.ի աւուր :
Մեծ եւ անհեղ խորհուրդ անեղին... :
ժէ. 129բ. Տաղ մեծի Գշ.ին առաւօ-
տ(ուն) : Այսօր զտէրս արարիչ, որ դաս ի
չարչարանս... :
ժը. փ. Գառն անարատ... :
23. Թղ. 131ա. Գանձ մեծի աւագ Եշ.ի :
Մեծ եւ անհեղ խորհուրդ անհեղին... :
ժք. 133բ. Տաղ մեծի Եշ.(ի) : Սկիզբն
համայնից արարածոց զոյից... :
կ. փ. Լքեալ լուծանէր... :
կա. փ. Հոսեալ հրեղինացն... :
24. Թղ. 136ա. Գանձ աւագ Ուրբաթի.
ի Պաշատր(է) : Խորհուրդն որ ծածկեալն
էր... :
կբ. 142բ. Տաղ մեծի Ուրբաթուն : Ի յուր-
բաթու մեծի զատկիս... :
կգ. 143ա. Այլ տաղ նմին աւուրն : Անեղ
որդին հօր միածին... (տունք՝ Ա—Մ, Փ—Ք) :
կդ. 144բ. Մեղեղի մեծի Ուրբաթի : Քե-
րովբէից թագաւորն... :
կե. (փ.) Մարաւեցաւ Տէրն ի խաչին... :
կզ. 145բ. Այլ տաղ մեծի Ուրբաթի :
Լցեալ բանն այսօր սուրբ մարգարէիցն... :
կէ. փ. Դասքն հրէական եղին պահա-
պան... :
25. Թղ. 148բ. Գանձ մեծի Ծարաթ(ու)
թագման Քրիստոսի : Մեծ եւ անհեղ խորհուրդ
սոսկալի... :
կը. 151ա. Տաղ մեծի Ծբ. թագման ի
Ներսիսէ Լամբր... : Այսօր է շարաթ եւ
լուսթիւն... :
կթ. 152բ. Մեղեղի խաչելութեան Տառն
եւ թագման : Որ հրակերպ կառիւք... :
26. Թղ. 153ա. Գանձ Յարութեան ի
սուրբ զատկին : Մեծապայծառ ձայն ուրա-
խալի... :
27. Թղ. 156ա. Գանձ Յարութեան Տեառն
մերոյ : Մարգասիրութեամբ որդիւ միա-
ծին... :
28. Թղ. 158բ. Գանձ Յարութեան. ի
Պաշատրէ : Խնամք խորհրդոյ... :
29. Թղ. 163բ. Այլ Գանձ Յարութեան :
Խորհուրդ հրաւիրման... :

30. Թղ. 167ա. Գանձ զիշերոյ պաշտա-
ման ամենայն կիրակէի : Գերանճառ արփի,
զու պատճառ էի... (տունք՝ ԳՐԻԳՈՐԻ Է) :
կբ. 170ա. Տաղ Չատկին Իւզարերից
աւետարանին : Այսօր լոյս ծագեաց յաւուրս
առաջինս... :
հ. 171ա. Տաղ Յարութեան Մարկոսի
աւետարանին Իւզարերից : Այսօր ընդ ծագել
արեւուն... :
կա. 173ա. Տաղ Ղուկասու աւետարանին
Իւզարերից : Յնձան այսօր երկինք... :
կբ. 174ա. Տաղ Իւզարերից Յոհաննու :
Նոյնազոյ ընդ Հօր Բանն Աստուած... (տունք՝
ՆԵՐՍԻՍԻ) :
կգ. փ. Յարեալ փառաց թագաւոր... :
կդ. փ. Յարեալ յաւուր երրորդի... :
կե. 176ա. Տաղ Ներսիսի ի նոյն խոր-
հուրդ ըստ Ղուկասու : Նոր իմն աւետեաց
բարբառ... :
կզ. 177ա. Նորին տեառն Ներսիսի ըստ
Յոհաննու : Նոր ձայն աւետեաց... :
կէ. 178բ. Այլ տաղ Յարութեան : Աշխ-
րապատէ ձեմեալ... :
կը. փ. Ով կանայք, զարթիք... :
կթ. փ. Սեաւ եմ զեղեցիկ... :
ձ. 181ա. Այլ տաղ Յարութեան : Աւետիս
միշտ աւետեաց... :
ձա. փ. Ով քաղցրածայնեալ... :
ձբ. 183ա. Այլ տաղ Յարութեան Տեառն
Յիսուսի Քրիստոսի. ի Կոստանդ(է) : Կա-
նանցն կանխեալ եկին ի զերեղմանն... :
ձգ. 184ա. Այլ տաղ Յարութեան : Ան-
սկիզբն էակ ընդ հօր եւ ի մարմնի սկզբնա-
ւորեալ... :
31. Թղ. 185ա. Գանձ Համբարձման : Մեծ
եւ հօր տօնիս անհեղին... :
ձդ. 188ա. Տաղ Համբարձմանն Քրիս-
տոսի ի յԱնդրէասէ : Այսօր անդրանիկ Հօր
միածին որդին յերկինս... (տունք՝ ԱՆ-
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ) :
32. Թղ. 189բ. Գանձ Հոգւոյն դալստեան :
Մեծ եւ հօր Հոգի Աստուծոյ... :
ձե. 193ա. Տաղ Ս. Հոգւոյն դալստեան :
Այսօր պանծալի երգով... (տունք՝ ԱՆ-
ԳՐԻԳՈՐ ԵՐԳ) :
ձզ. փ. Մեծապայծառ ձայնիւ զոչին...
(տունք՝ ՄԵՂԱՊԱՐՏԻ). մասն նախորդին :
33. Թղ. 195ա. Գանձ համօրէն մարգա-
րէից : Մեծ եւ անհեղ անուն հրաշալի... :
34. Թղ. 197ա. Գանձ Եկեղեցւոյ : Մա-
քրափայլ տաճար... :

- ձէ. 200ա. Տաղ Եկեղեցւոյ. Գրեկորի Նարեկացուն: Երկինքն ի յերկրիս եւ երկրիս ի յերկինքն...:
- ձբ. փ. Հաւուն դարձուցեալ...:
- ձբ. 202ա. Այլ տաղ Եկեղեցւոյ ի Գրեկորէ Նարեկէ: Երգ դարձանալի, երգ շարժ-վարժենի...:
- դ. փ. Աչքն ծով ի ծով...:
- դա. Մեղեդի Եկեղեցւոյ սրբոյ: Քրիստոս Էկեալ քահանայապետ...:
- 35. Թղ. 204բ. Գանձ վարդաւառին: Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ...:
- դբ. 207ա. Տաղ մեծի Պայծառակերպու-թեան Քրիստոսի: Ներպարունակեալ խոր-հուրդ...:
- դգ. փ. Լեւոն զնձս դու Թարօր...:
- 36. Թղ. 208բ. Գանձ Փոխման Աստուա-ծածնին: Մեծապայծառ հրակերպ...:
- դդ. 212բ. Տաղ Փոխման Աստուածա-ծին: Մեծացիր այսօր, սուրբ Աստուածա-ծին...:
- 37. Թղ. 213բ. Գանձ պատուական Սա-չին Քրիստոսի: Մեծապայծառ ակն պատուա-կան...:
- 38. Թղ. 216բ. Գանձ վարագայ Սաչին: Սաչ կենաց նշան յաղթութեան...:
- 39. Թղ. 220բ. Գանձ Գիւտ-սուրբ-Սա-չին: Սաչին քո Քրիստոս...:
- դե. 225բ. Տաղ սուրբ եւ կենսաբեր Սա-չին Քրիստոսի: Ի յերուսաղէմ գրեալ...:
- դզ. փ. Ես խաչ կանգնել կամիմ...:
- դէ. 227ա. Տաղ սուրբ Սաչին, քաղցր եղանակ: Ես ձայն դառիւծուն ասեմ...:
- 40. Թղ. 228ա. Գանձ սուրբ Հրեշտակա-պետաց: Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հայրա-կան...:
- դը. 231ա. Տաղ Ս. Հրեշտակապետաց: Գովեստ բերկրանաց...:
- 41. Թղ. 232ա. Գանձ Ս. Վահանայ Գողթնացւոյն: Սորան քեզ ողբոց...:
- 42. Թղ. 236ա. Գանձ Երեւման Սաչին: Յայն եղեմական դրախտին փափկութեան... (տունք՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ): Վերջին տան մէջ կըսուի. «Տաղի... սուրբ հայրապետին եւ քաղարքային Հայոց ազնութիւն». ուստի 1375էն յառաջ երգուած):
- 43. Թղ. 237ա. Գանձ Ս. Յակոբայ Մծբնա(ցւոյ): Մեծաճշտակ անուն...:
- 44. Թղ. 242ա. Գանձ Դաւթի եւ Յակո-բայ: Սորք անքնին...:

- 45. Թղ. 246բ. Գանձ Ս. Ստեփանոսի Նախափայլի: Մեծ եւ հզօր թագաւոր ան-մահ...:
- դբ. 250ա. Տաղ Ս. Ստեփանոսի Նախա-փայլի: Ի Սաչին անգեալ որթոյ...:
- ն. փ. Ի դաւադանէն Յեսեայ...:
- 46. Թղ. 252բ. Գանձ առաքելոցն Պետ-րոսի եւ Պաւղոսի: Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ փրկչին...:
- նա. 255ա. Տաղ Ս. Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի: Գլուխ եկեղեցւոյ...:
- 47. Թղ. 257ա. Գանձ համօրէն Առաքե-լոցն: Յայնստճման ծովէն արեւցան... (տունք՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ):
- նբ. 260բ. Տաղ համօրէն Ս. Առաքելոցն. Ի դնատիտի: Առաքեալք Աստուածորդոցն, ի ծոցոյ Հօր առաքելոցն... (տունք՝ Ա-Ք):
- նգ. 262ա. փ. Եկայք դուարձացուք... (տունք՝ ԵՐԳՍ ԱՅՍ ՆԵՐՍԻՍԻ):
- 48. Կանոն համաբնէն Մարտիրոսաց: Յահեղ լուսոյն փառօք զարդարեալ... (տունք՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ): Կըսուի հոս ի մէջ այլոց. «յաթոս փառաց պահես դաւաւոր, զհայրապետն մեր հոգեւոր, եւ զթագաւորն աննել դաւաւոր, զի յաղթեացէ չարին նենդաւոր»:
- նդ. 265բ. Այլ տաղ Յովհաննու Կարա-պետին: Ի յանապատէ լերանց ձայն աւետա-ւոր հնչեաց...:
- նե. փ. Զինչ արդիւնատիւ...:
- նզ. 269ա. Տաղ Մննդեան Քրիստոսի ի Կոստանդեա: Կոյս անապական եւ անախտ ծնողութիւն...:
- նէ. փ. Հրձուիմք այսօր...:
- նը. 271ա. Տաղ Յայտնութեան ի Կոս-տանդ: Անճառելի եւ անհասն բնութեամբ Աստուծոյ բանն մարմնով այսօր յայտնի...:
- նթ. 271բ. Այլ տաղ Եկեղեցւոյ ի Կոս-տանդեա: Դրախտ նոր անկով զարդարե-ցաւ...:
- նժ. փ. Որ անմահ հաց կենաց...:
- նժա. 273ա. փ. Փափազանաւք փութեալ գրասց, անճառ գրախտ մի զարդարեալ...:
- նժբ. 274ա. Այլ երգ մաղթանաց: Առա-ւօտ լուսոյ, արեղակն արդար...:
- * Առկէ սկսեալ ուրիշ նորագոյն զրէժ գրուած, նոյնպէս բոլորգիր:
- նժգ. 276ա. Ստեփ.: Այսօր դասք հրեշ-տակաց ուրախանան...:

- նժդ. 277ա. Ժողովեալ ի տաճար փառաց սրբութեան քո...: Թղ. 279ա. Ժամամուտք եւ նմանիք: Թղ. 282բ. դատարի:
- նժե. 283ա. (Տաղ). Աւետիս քեզ Մա-րիամ, զոր սկզբնաւորեաց...:
- նժզ. 284բ. Տաղ Ս. Ստեփանոսի: Ով պահ պարձանաց սուրբք առաջին...:
- նժէ. 285բ. Տաղ Պետրոսի եւ Պողոսի: Պետրոս եւ Պաւղոս քրիստոնէից պարձանք...:
- նժը. 286ա. Տաղ հրեշտակաց եւ հրեշ-տակապետաց: Նոր տաւելիս երկնաւորաց...:
- նժթ. 286բ. Տաղ Ս. Դաւթի մարգարէի: Յիսուս լոյս ծագեաց յաշխարհ... (տունք՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ):
- նի. 287բ. (Տաղ). Այսօր ձայնն հայրա-կան, յերկնից իջեալ հաճոյական...:
- նիա. 287բ. Տաղ Մննդեան Տեանն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ով զարմանալի խոր-հուրդ այս մեծ յայտնեալ...:
- նիբ. 288ա. Տաղ Ս. Յակովբայ Մծբնայ հայ(րապետի): Անճառ միածին Հօրն երկ-նաւորին... (տունք՝ ԱՌԱՔԵՆՎԱՐԴԱՊԵՏԷ):
- նիգ. 289ա. Մեծի Բչ. ի ճաշուն: Բա-րերար եւ մարդասէր փրկիչ ցուցար...:
- նիդ. 289բ. Մեծի Գչ. ի ճաշուն: Հիա-նան այսօր դասք հրեշտակաց...:
- նիե. 290ա. Մեծի Դչ. ի ճաշուն: Որ վասն մեր ի յերկնից յերկր երեւցար...:
- նիզ. 291ա. Մեծի Եչ. ի ճաշուն: Ընդ երեկոյս հասեալ ժամուն...:
- նիէ. 291բ. Աւագ Ուրբաթու առ(աւօ-տուն): Քրիստոս փառաց թագաւոր եկեր ի խաչ ելանել...:
- նիը. 292ա. Աւագ Ուրբաթի ճաշուն: Աս-տուածածին կոյսն Մարիամ կացեալ առ Սա-չըն իւր Միածին (ա՛յ յալէս)...:
- նիթ. 297ա. (Տաղ Սարգսի զօրավարի): Երջանիկ մեծ զօրական...:
- նլ. 298ա. Տաղ ննջման Աստուածածնին: Անարատ տաճար առազաստ լուսոյ...:
- ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. 1. 235բ. «Եւ զիս դան-պիտան զըջակս զՅոհաննէս սուէանուն քա-հանայն աղաչեմ զձեզ ով ընթերցողք յիջեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր. եւ Աստուածն ամենայնի յիջման արժանի անէ՛ զձեզ եւ յիւր միւսանգամ զալուստն. ամէն: Գրեցաւ թվ. ՊՉԳ.:
- 2. 238. Փառք... Արդ անդ ելեալ աւար-տեցաւ սուրբ Երզարանս որ է յարմարեալ սուրբ Վարդապետաց որ կոչի Գանձարան եւ Տաղարան եւ է զարգ Եկեղեցւոյ եւ պայծա-

նութիւնն քահանայից եւ ժողովրդեան, ի վայելումն շնորհազարդ եւ առաքելաշնորհ արհեստակոպոսին տէր Մխիթարին վերա-գիտողի մայրաքաղաքիս Ամասիոյ եւ իւր վի-ճակին, ի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրում հաւերն իւր Աւետիք քահանային եւ մաւրն իւրոյ Կիրար խաթ(ուն)ին, եւ երկու քերցն իւրոյ եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց:

Արդ աղաչեմ զամենեսեան... յիջեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զվերայասացեալ գտէր Մխիթար արհեստակոպոսն եւ զծնողսն իւր. որ ստացաւ զսա ի հալալ արդեան(ց) իւրոյ ի վայելումն անձին եւ հոգեւոր զաւա-կին իւրոյ դեռարոյս սարկ(աւագ)ին Սի-մէոնին: ... ամէն:

Արդ գրեցաւ սա ի հայրապետութեան Հայոց Տեանն տէր Պաւղոսի. եւ կախկոպոս-տութեան տէր Մխիթարի. ի թվ. Հայոց մե-ծաց ՊՉԳ: Ի փառս Քրիստոսի...: Ընդ նմին եւ զիս զանպիտան գըջակս զՅոհաննէս սուտ քահանայն աղաչեմ յիջել ի ձեր սուրբ ա-ղաւթք. ամէն:

3. Թղ. 275բ. Փառք... Արդ անդ ելեալ աւարտեցաւ գիրդս որ կոչի Գանձարանս եւ Տաղարանս ձեռամբ մեզապարտ եւ անիմաստ գըջի Յոհաննիս սուտանունն քահանայի. եւ որ յիջեք զմեզ սրտի մտաւք, նայ դուք յիջեալ լիջիք ի Քրիստոսի միւսանգամ զալուստն. ամէն: Գրեցաւ ի թվ. ՊՉԳ. ի փառս Քրիս-տոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն:

4. Թղ. 275բ. Արդ ի թվ. ՌԾԵ. ալրել է ի թագաւորութեանն Լէհաց երբորք Զիկ-մունտին եւ ի կաթողիկոսութեանն տէր Մել-քիսեթի եւ առաջնորդութեանն այսմ նահան-գիս տէր Կարապետ վարդապետի: Ես անպի-տան եւ յանարժան Սիմէոն զպիրս վերջին ստացողս պատվական զրգիս, որ է դանձ-աւար եւ տաղեր, եւ գնեցի զսա ի հալալ ըն-չից եւ յարգար վաստակոցս. յիշատակ ինձ եւ իմ ծնողացս, զոր տէր Աստուած բարով վայելել տացէ ամէն:

5. Թղ. 1ա. Ես Իվաչըս Պր. Զատիք օղ-լու կաղտրմ պու կաղուլնու: 1573:

Զեռագրիս սկիզբն եւ վերջը գտնուած չարս մագաղաթեայ թղթերու բովանդակու-թիւնն է Ս. Փիլիկոսիմոնի եւ ընկերաց վկայա-բանութիւնը, որ նախնարար կ'երեսայ թէ Յունական Յայրմուտքի հայերէն թարգմա-նութեան մասն եղած է: Վկայարանութեանս

ընդարձակ խմբագրությունը տես Վարդ և Վկայաբանությունը սրբոց. Բ., էջ 438—475:

Յառաջ կը բերեմ հոս միայն առաջին երկու թղթերու ընթերցումը. միև էրկու թերթերը, որոնք ձեռագրին ետևի կողմը կը գտնուին, դժուարընթեռնի են. այս պատճառաւ ալ զանց ըրի օրինակել զանոնք: Օրինակութիւնս առանց տողատման է:

Ա. 1

Խորտակեալ ի բագում մատուցու. եւ ծիծաղեցաւ բագաւորն եւ առեալ գճեռանէ Փիլիպոսն տարաւ յայարանս իւր. եւ կոչեաց զԱնտոնիոս զկին իւր. եւ զԹէոփիլոսի գոռուսոր իւր. եւ ասէ ցնա. տեսէք եթէ զինչ եղես ստուած մեր. գոր կարծեաք եթէ փրկիչ մեր է. զնա ծառայն Գրիստոսի Փիլիպոսիմոն կործանեաց. վայ մեն (°) եր այնչափ ժամանակս ի կորուստ (տգ) իսուրբեան եայք. եթե Ապոլոն աստուած էր ընդէր ան (°) կեալ փշրեցաւ: արդ գիտասցիք որ զնշմարիտն ասեմ ձեզ. յայսմ հետէ ես քրիստովնեա եմ. եւ զաստուածն յաւիտենից պաշտեմ |||||:

Ա. 2

|| զայն լուեալ Սեբեստիանոս որդին իւր. ասէ. ով բագաւոր հայր իմ. յոյժ վշտացուցեր գտիտ իմ գոր ասացեր բանիւքդ. զի քողեր գաստուած մեր. ի ձեռն Փիլիպոսիմոնի. արդ որովհետեւ զքեզ քրիստովնեա անուանեցեր զբագաւորութիւնդ ունել ոչ կարես. զի ամենայն իշխանք բշխանիք եղեն քո: Ասէ քոյրն նորա. եղբայր իմ Սեբաստիանոս. ընդէր այդպէս սպառնաւ հարն մերոյ. վասն զի հաւատաց ի կենդանին Աստուածն երկնից. եւ գուտ աստուածս ուրացաւ. որ զինքն ոչ կարաց փրկել. եւ ոչ չար առնել բշխանու իւրոյ. եւ քեզ չէ պարտ այդ |||||:

Բ. 1

յերիր. եւ ընթացեալ ի տունս սուրբն Փիլիպոսիմոն պատմեաց նմա զեղեալս եւ մկրտեալ անուանեցաւ Գրիգորիոս եւ դարձաւ անդրէն առ բագաւորն: Իսկ նորա լուեալ ի քրմացն զկործանումն կոռցն ցատուցեալ բարկութեամբ բուռն հարեալ զմուրուացն փետտէր անողորմաբար. եւ անխնա ապտակէր զնա. եւ տեսեալ զայն հաւր իւրոյ ասէ ցնա. ընդէք գործես դու զայդ չարիս. որդեակ, իսանդաղատին ազիք իմ եւ ոչ գի-

տեմ զինչ արարից այսուհետեւ զիս |||||: Եւ հրամանս ետ բագաւորն հանել զնոսա արտաքոյ քաղաքին |||||:

Բ. 2

ոչ է արժան առնել քեզ զայդպիսի գործս սպանանել զձեռնդ քո. քանզի յոյժ սիրտք մեր նմեցան տեսանելով քարշել զալիս նոցա:

Եւ բարկացեալ բագաւորն յագոմանէ չարին. եւ առ գուռներն եւ եսպան զգաւրավարսն. առքա չկատարեցին զհրամանս նորա: Եւ անտէն եհատ զգլուխ հար եւ մար իւրոյ. եւ այնպէս կատարեցան սուրբ վկայքն Գրիստոսի. Գրիգորիոս արքայ եւ կին իւր: Եւ ի միւսում աւուր նստաւ յատենի. հրամայեաց անել զքոյր իւր եւ ասէ ցնա. Չոհեա Ապոլոնի. ապա եթէ ոչ այժմ մեռանիս ի ձեռաց իմոց. պատասխանի ետ նմա քոյրն եւ |||||:

Ձեռագրին մասին հմտ. Macler: REA 7 (1927), 138—145:

13.

Կ Ա Ր Գ Զ Ա Ղ Կ Ա Ջ Ա Ր Դ Ի Ն

Cod. arm. 60. — ԺԸ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 21: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5 X 10,8 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուղբ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 34—42: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ էջ 1: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԳՔ՝ եւ ԾԱՂԿԱԳԻՐ՝ չունի. կը գործածուի սեւ, կապոյտ եւ կարմիր բանաք: — ՏԵՂ եւ ԳՐԻԶ՝ անծանօթ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ. դար:

Մատենան է Կարգ Ծաղկազարդի:

- 1. էջ 1—17. Կարգ երեկոյան ժամուն. «Սոնարհեցոյ Տէր... եւ կարգ Գործադէր»:
- 2. էջ 17—19. Մեսեղիք աւագ շարաթու:
- 3. էջ 19. (Անխորազիր տաղ մը ի չարչարանս, երկու տուն). Երանեմք ըզչարչարանքս քո բանդ...:
- 4. էջ 20. (Տաղ). Անդ ի մէջ դրախտին երեք անձինք էին...:
- 5. էջ 21. Տաղ երկու շարթի: Բարեբար եւ մարդասէր փրկիչ ցուցար Տէր մեր Աստուած...:
- 6. էջ 23. Տաղ մեծի երեք շարաթի: Որք ընկալայք ի գործ զբանջար...:
- 7. էջ 25. Տաղ երեք շարաթի: Քեզ, ով տէր Յիսուս, ձայնեմ...:
- 8. էջ 27. Մեծի Դչ.ի առաւօտուն: Գառն անարատ պատարագ(եալ)...:
- 9. էջ 29. Տաղ Դչ.ի հասարակի ժամու: Որ վասն մեր յերկնից յերկիր երեւեցար...:

10. էջ 30. Տաղ մեծի Եչ.ի առաւօտուն: Սկիզբն համայնից արարածոց...:

11. էջ 32. Այլ տաղ մեծի Եչ.ի առաւօտուն: Հոսեալ հրեղինաց...:

էջ 42 գրչափորձ: Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 124:

14.

Պ Ա Ր Զ Ա Տ Ո Ւ Մ Ա Ր

Cod. arm. 59. — ՌՂԱ = 1642:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 115: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուղբ: — ԳԻՐ՝ բարձր: — ԿԱԶՄ՝ սպիտակ կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ եւ ՍԿԶԲՆԱՏՈՂՔ՝ կարմիր: — ՏԵՂԻ՝ Զատուց: — ԳՐԻԶ՝ վարդերս Աստուած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1642:

Մատենան է՝ Պարզատուճար: Կը սկսի այսպէս.

- 1. էջ 1. Բանալի առաջին գիրն շան է եւ այլն: Աղիւսակը կը սկսի ՌՂԲ (1623) տարիէն (էջ 8—21):
- 2. էջ 22—134. Պարզատուճարս յընտիր եւ սոյոց աւրինակէ անանց եւ յաւիտենական:
- 3. էջ 135. Պատճէ(ն) տուճարին Հայոց:
- 4. էջ 218—223. Լուս(ն)ացոյց:

ՅՐՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. 1. էջ 217 (Այլ քրչէ չլազիր). Այս է լուսացոյց Հայոց. որ թվին ՌՂԱին գրեցաւ. Կաւացի եւ վարդերէս Աստուորի որդին օր գ(ր)եցի այս Լուսնացոյցըս (իմացիւր՝ էջ 218—223):

2. էջ 224. Եղբայրի պու զաւանտար թվ. ՌՂԱին, յունվարին ԻԹ.մէն. վարդերս Աստուոր օղլու. օղճանրմ իջուն եազամ պու Լուսնացոյցին. Չամօճայ չահարընտա. պէկլլընտա բան Եան Չամօցկիրն թանկրի ուղար. զամանկա սաղլակեայ. ամէն (կ անուր՝):

3. էջ 2. Ex libris spectabilis Stephani Alchinowicz Consulis Zamoscensi(s). A. D. 1696:

4. էջ 229. Լեհերէն գրուածք մը, բովանդակութիւնն ինձ անմատչելի: Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 146:

15.

Թ Ո Ւ Ղ Թ Ք Ն Ե Ր Ս Ի Ս Ի Շ Ն Ո Ր Հ Ա Լ Ի Ո Յ

Cod. arm. 54. — ԺԷ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 283: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17 X 10,7 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուղբ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի առանց խաւաքարի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 17—20, 558—566: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ՏԵՂ եւ ԳՐԻԶ՝ անծանօթ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ. դար:

Մատենան է՝ Թուղթք Ներսիսի Շնորհաւոյ եւ զանազանք. ուր կան՝

1. էջ 3—16. Ղուկասու կեղեցոյ Պատճէն տուճարի Ծննդեան Քրիստոսի (ամիսները կոչուած են ըստ անուան ժի. առաքելոց, ուստի ա. Պետրոս... Ժբ. Մատթիա): Կրկնակ ամսոցն այսպէս արա. Կա՛լ զՊետրոս ամիսն եւ երթ էէ, որ մնայ կրկնակ է Անդրէասի...: Թղ. 7բ—8բ կայ ստանաւորս.

Պատճէն թրւոյ նոր տուճարի է ծննդեանն Քրիստոսի. Գանդի ծընունդըն Քրիստոսի Քրիստոնէից է նոր տարի: Զի նոր արարչութիւն լինի, եւ ամենայն ինչ նորօգի. Նորոյ երկնի, նորոյ երկրի, նայ եւ մասանցն ամենայնի: Գանդի Աստուածըն մարդ լինի. նոր արեգակ մեզ երեւի. վասն այն կոչի մեզ նոր տարի, որ եւ բզմեզ ընդ իւր տանի: Այլ եւ անուանք ամսոցն յայտնի. առաքելոցն Քրիստոսի. Յոյժ գեղեցիկ եւ պիտանի. խորհրդաւոր եւ սքանչելի: Երկոտասան թիւ համարի, կենդանակերպքն որ ի յերկնի. Նոյնքան թրւով մասն աշխարհի, որ ի յանդամ մեր առակի:... Բայց ես տրուպ եմ ի կարգի. վարժապետաց աստիճանի. Որ եւ յիշման չեմ արժանի, Ղուկաս անունըս է կեղեցի Որ եմ տրեւտ ամենայնի. մարմնով տկար յոյժ ազտեղի. Հոգով մեռեալ միտք յիմարի. որ ըզտուճարս յարմարեցի: Ոչ իմաստնոց վերձանելի, այլ տրդայոց մանկագունի. Մի կարծեսցի բանս հըզարտի. զի ես նրման եմ ոչընչի: Զի այս գործ չէր ինչ առնելի. այլ իմաստնոց ձեռնարկելի. Սակայն յիշմանըն պատճառի. որք ընթեռնուն տան ողորմի: Այլ առ փափաք սրբոսիս սրբի. չի չունէի մասըն բարի. Զայս սակաւ բանս ի յոտք հանի, որ յարժամ յիշատակի:

Եւ որ յեղէ յեղեալ լիցի.
ասա եւ յաւուրն աներեկի.
Յորժամ դայցէ տէրն ամենի.
հասուցանել վարձ վաստակի:
Ի թուականիս մեծ հայկազանի.
արեթականն տուամարի.
Հազար անցեալ ընդ քառասնի,
եւ ի թիւ այլ աւելի (ՌԽԲ = 1593):
Ի դունն սուրբ Կարապետի
որ մականունն Ղըլլաչ կոչի.
Ի յանրարի ժամանակի.
որ եմք կոխան պեղծ չար ազգի.
Որ մականունն է Աւամանցի.
դաւանութեամբն Մահմետի.
Ժանիք ունին չար դազանի.
նման կարծի եւ քարք օձի.
Արեան արբու քրիստոնէի.
եւ մանաւանդ ուղղափառի.
Յորոց փրկէ տէրն ամենի,
յաղագս ամենայն խաչապաշտի:

2. էջ 21—97. Բարող (ի) Հայր մեր որ
յերկին: Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս հրա-
մայէ... (Երկու քարոզ):
3. էջ 97—137. Բարող վասն գալստեանն
Քրիստոսի եւ յաւուրն դատաստանի: Եւ
վասն գալստեանն Քրիստոսի...:
4. էջ 138. Յաղագս որպիսութեան Սաղ-
մոսին, թէ զի՞նչ են եւ կամ վասն որո՞յ իրաց
դեղ. զոր լինի Աստուծով: Ա. Երանեալ է
այր...: Յոցանէ վասն ծառի տնկելոյ...:
5. էջ 152. Վիգակաղաղֆ. Երգ աստուա-
ծահօրն Դաւթի. բան պիտանիք եւ հրաշալիք
ողեալ ի Հոգւոյն սրբոյ...: Ա. Երանեալ է
այր...: Վիճակս ասէ...:
6. էջ 179. Ներսիսի Կլայեցւոյ թուղթ առ
Պողոս քահանայ Տարսնեցի:
7. էջ 186. Ներսիսի թուղթ սիրոյ եւ
միաբանութեան առ Եպիսկոպոսս եւ վարդա-
պետս Հայաստանեայց...:
8. էջ 191. Պատասխանի գրոյն ուրումն...:
9. էջ 199. Առ նոյն լրբեալ:
10. էջ 203. Առ նոյն լրբեալ:
11. էջ 210. Առ Գէորգ Հաղբատացի եւ
Պատասխանի Գէորգայ:
12. էջ 213. Ի կողմանս Կարուց զիբ
չըջարեական:
Թ. 6—12 հրտ. Ընդհանրական թուղթ Ս. Ներ-
սիսի Ծնորձալոյ. Երեսուցեմ 1871, էջ 211—222:

13. էջ 226—567. Պատճառք խնդրոյ
Միաբանութեան թագաւորին Հոսոմոց Մա-
նուէլի եւ սրբոց կաթողիկոսացն Հայոց Ներ-
սիսի եւ Գրիգորիսի:

Հրտ. անդ, էջ 85—201:
Հմմտ. Macler: REA 7 (1927), 153:

16.

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր

Cod. arm. 65. — ԺԳ/ԺԵ. դար:

ԹՈՒՂԹՐ՝ 152: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 26 X 18 հմ.:
— ՆԻՒԹ՝ քուրք: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ԿԱԶՄ՝ կա-
շեպատ: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 քղ. սկիզբը
եւ 1/2 ետեւը, բուն մետրոպոսի երկարագիր. մասն
Աւետարանի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝
էջ 116: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1, բազմագոյն: — ԼՈՒՍԱՆ-
ՅԱԶԱՐԳԵՐ եւ ԾԱՂԿԱԳՐԵՐ՝ կան: — ԽՈՐԱԳԻՐԳ եւ
ՍԿԶԵՆԱՏԱՌՔ՝ կարմրադեղ: — ՏԵՂԻ՝ ամճաթ: —
ԳՐԻՉ՝ Թաղէոս քահանայ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԳ/ԺԵ.
դար:

Մատենան է՝ ձառքնոյն ժողովածոյ, որ
կը բովանդակէ.

1. էջ 1 (Անխորազիր. Պատճառ տօնին
Ծննդեան). Յորժամ ոք կամիցի շինուածս
հաստատել, յառաջագոյն զհիմունն մեծա-
մեծ վիճառք հաստատէ...:
2. էջ 11. Երանելոյն Եփրեմի խորին
Ասորոյ ներբողեան եւ պատմադրարար ասա-
ցեալ ի սուրբ Յովաննէս Կարապետի ի Մկր-
տիչն Քրիստոսի եւ ի կաքաւունն Հերովդիա-
զայ: Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզու իմ...:
վ. Որդիդ միածին սրբեալ՝ զհոգիս մեր...:
Ս. Եփրեմի Մատենադրութիւնք, Դ., 129—142
(BHO, 487):
3. էջ 31. Ի յիշատակ Ս. Անտոնի յանա-
պատականի: Սրբոյն Աթանաքի Աղբքսանդրի
հայրապետի ասացեալ ի յԱնտոն. Բարիօք է
նախանձ դնել ընդ միայնակեցս Եգիպտոսի...:
վ. Եւ զայս ամենայն ուսցիս ի նորին գրոց...:
Վարք Հարանց, Ա., 17—80 (BHO, 66):
Նորին ի նոյն Պատմութենէ վասն մա-
հուանն Անտոնի: Զաւրագլխի ուրումն բազ-
մաւք աղաչեցեալ...:
4. էջ 56. Վկայարանութիւն սրբոյ Ման-
կանցն որք ննջեցին յԵփեսոս յԱղբոս լե-
րինն...: Ամենեցուն Տէրն եւ արարիչն...:
Վարք եւ վկ., Ա., 491—502 (BHO, 1019):
5. էջ 78—109. Վկայարանութիւն սրբոյն
Արզլմեսի, որ թարգմանի ծառայ Քրիս-
տոսի: Զաւրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի գրեցաք...: (վ.) Թարգմանեցաւ

վկայարանութիւն ծառային Քրիստոսի ա-
սորի գրոց ի հայս հրամանաւ Գուրգենայ
Արծրունոյ Անձեւացեաց տեսոն յերեքհարիւր
եւ ի քսան եւ երկուս թուականութեանս
Հայոց ի բարեխաւսութիւն եւ աւզնականու-
թիւն անձին իւրոյ եւ ամուսնոյ իւրոյ Հեղի-
նէի [եւ] աստուածասիրի եւ որդոց իւրոց Տա-
ճատայ եւ Աստմայ: Եւ աւանդեաց նոյն ինքն
տէր Գուրգէն տաւնախմբել զաւր յիշատակի
սրբոյս. որ աւր երեսուն էր արեգ ամսոյ, ի
փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն յաւի-
տեանս. ամէն:

Տարբեր խմբագրութեամբ հրտ. Վարք եւ վկ.,
Ա., 6—25: Այս խմբին կան ձեռագրերն՝ Պարիս, 111,
35ր. 116, 101ա. 178, 66ա. Վենետիկ, 203, 82բ
(Յուլ. Բ., 119) եւն:

6. էջ 110—115. Վկայարանութիւն սրբոյն
Ղունկիրանոսի հարիւրապետին որ հաւատաց
ի խաչելութիւնն Քրիստոսի: Նայ էր ի Կա-
պաղովկեցոց գաւառէն...: Վերջաւորու-
թիւնը պակաս, թուղթ ինկած ըլլալով:

Հրտ. ի գիրս «Գրքուկոս այս պատմէ...», Կ. Պո-
լիս 1710, էջ 113—116 (BHO, 566):

7. էջ 117. Մասն վկայարանութեան մը
կամ վարուց. սկիզբէն թուղթեր ինկած ըլլա-
լով, այժմ ունինք միայն վերջաւորութիւնն
այսպէս ||| քահանայն Զաքարիոյ երբեմն ոչ
հաւատաց ինձ... (վ.) եւ յումեք բանի պա-
տասխանի չկարէր տալ: Եւ նշանս յորովս
արար Տէր նովաւ: Եւ նմա փառք:

8. էջ 117. Պատմութիւն յաղագս Մատին
սրբոյ առաքելոյն Պետրոսի եւ բերման ի Հայք:
Յամա Նիկիիփոռայ կայսեր Յունաց...: Քա-
հանայ ոմն արժանաւոր...: (վ.) Եւ թարգ-
մանեցի յունականէն ի հայ լեզու ձեռամբ
աւրհնելոյն Յովսէփայ...:

Հրտ. Հայագատում, Բ., էջ 122—132 (BHO,
952):

9. էջ 131—151. Սքանչելիք որ եղեն ի
ձեռն սրբոյն Գէորգեայ մեծ վկային Քրիս-
տոսի. զոր արարեալ է պատանոյն Գէորգեա
եւ սրբոյ փրկելոյ: Որք պարզեացն Աստու-
ծոյ փառաբեցէք...:

Վարք եւ վկ., Ա., 267—272 (BHO, 315):

10. էջ 152—181. (Պատմութիւն) Խաչին
Հայունեաց: Եւ եղեւ յետ թագաւորելոյ
Մաւրկայ... (վ.) Եւ էր թվ. Հայոց ձԲ...:

Ուրիշ խմբագրութեամբ հրտ. Արարատ, 1888,
399—404 (BHO, 221):

11. էջ 182—189. Պատմութիւն յաղագս
Գիւտ նշխարաց սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լու-
սաւորչին: Ի ժամանակին, յորում թուականն
Հայոց ՅԻԵ էր...:

Հրտ. Հայագատում, Բ., 42—48 (BHO, 339):

12. էջ 189—212. Վկայարանութիւն սրբոյն
Յակովկայ թագաւորացնոյ որ վկայեաց դա-
նազան տանջանաւք ի Բելլաւա քաղաքի ի մէջ
Խոժաստանի: Եւ եղեւ յերկրորդում ամի
Վուսայ որդոյ Յաղկերտի...:

Վարք եւ վկ., Բ., 108—123 (BHO, 395):

13. էջ 213—227. Պատմութիւն յաղագս
սքանչելեաց սուրբ եւ փառաւորեալ վկային
Քրիստոսի Կողմայի եւ Դամիանոսի: Զմեծա-
պարգեւ դաւրութիւն վկայիցս... (վ.) Արդ
զայս զի ասացի, ով սիրելիք...:

Հմմտ. BHO, 210:

14. էջ 228—250. Վարք սուրբ հաւրն
Մակարայ Հոռովմայեցւոյ, զոր պատմեաց
Թէոփիլոս եւ Սարգիս եւ Եղիշոս միայնա-
կեացք: Եւ արդ աղաչեմք զձեզ մեք նուաստքս
եւ յետին միայնակեացքս... (վ.) զի լուեալ
պատմեցեն ամենեքեան եւ փառաւորեցեն
զՀայր...:

Յունարէն սկզբնապիւրը հրատարակած է A. Vassiliev, Anecdota graeco-byzantina (Մոսկուա 1893),
135—165 (BHG, 1004): Հայերէնը ուրիշ խմբագրու-
թեամբ տե՛ս Վարք Հարանց, Ա., 340—348 (BHO, 580):

15. էջ 250—268. Վարք սրբոյն Ստեփան-
նոսի արքեպիսկոպոսին Սուղտայի մայրաքա-
ղաքին: Երանելին Ստեփաննոս ծնեալ էր ի
նահ(ա)նկին Կապաղովկացոց ի բարեպաշտ
ծնողաց... (վ.) Բայց զայս ի բազմէն զա-
կան դրեցաք վասն չձանձրանալոյ լսողաց:
— Հաւանօրէն շարագրուած Թաղէոս գրչէն
(տե՛ս Յիշատակարան):

16. էջ 269—270. Վարք երանելոյն Պետ-
րոսի որ յառաջն մաքսաւոր էր: Ս(ա յ)Ափրի-
կեցոց յաշխարհէն էր ոմն մեծատուն...
(վ.) գրեցին ի վարս առաջնոցն եւ զնո-
րայն...:

Հրտ. Վարք Հարանց, Ա., 271—277 (BHO, 957):

17. էջ 270—276. Անխորազիր. Պատմէր
մեզ զայս ծեր ոմն մեծ, եթէ էր ոմն կոյս ծե-
րացեալ յոյժ հասակաւ... (վ.) Եւ մեք հե-
տեւեցուք խրատու սորա, զի...:

18. էջ 276—283. Վարք երանելոյն Եւա-
զրեայ: Ի բազում իրս, ով սիրելիք, կարի
յոյժ զարմանալի...:

Հրտ. Վարք Հարանց, Ա., 318—322 (BHO, 277):

19. Էջ 283—293. Վարք երանելոյն Ալեքսանդրի կամաւոր աղքատին: Ալեքսանդր մարդն Աստուծոյ որդի էր միամաւր... (վ.) եւ մինչեւ ցայսօր անուշահոտ ձէթ բոլի էր մարմնոյն...:

Ուրիշ խմբագրութեամբ հրատարակուած Վարք Հարանց, Ա., 138—161 (BHO, 43—44): Այսպէս Վիեննայի Թ. 920, 48ա. Վենետիկի Թ. 223, 472ա եւ 283, 413բ:

20. Էջ 293—303. (Անխորազիր. սկիզբը դատարկ ձգուած է. Վարք Յովհաննու կամաւոր աղքատի, որ էր յաւուրս) Արկաղեա որդոյ մեծի Թէոդոսի եւ ի հայրապետութեանն Յովհաննու Ոսկերեբանին: Այս ոմն էր ի Կոստանդնուպոլսի մեծատուն յոյժ, որոյ անուն էր Եւրոպիոս...:

Հրատարակուած Վարք Հարանց, Ա., 126—138 (BHO, 499): ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. 1. Էջ 227/28. Սուրբ... վկայք... Կողմա եւ Դամիանոս աղաչեցէք զաչր Բրիտոս բժշկել... զանձն եւ զորդի զծողի սորա Թագէոս անարժան քահանայի: Նայ եւ ստացողի սորա պարոն Խաչերեսին եւ ծնաւազ իւրոց հաւրն պարոն Սարգսին եւ մաւրն Աննա խաթունին եւ պապուն պարոն Նիկողոսին եւ զարմից նոցին...:

2. Էջ 130 եւ 181 կը յիշէ նաեւ «զնորին եղբայրն տէր Սիմէոն քահանայն եւ գրիբզոր. եւ էջ 151 «եւ զիւրք պատանեակն իւր զԵւպոլսան: 3. Պահպանակի վրայ, թղ. 2բ. Ի թվին Հայոց ՋՀԴ ի ապրիլ ծար զարգարին ուրբաթ զիշեր Ե Ժ (°) ամայ ի քաղաք Եգէպոս ժածեղաւ:

4. Թղ. 1ա. Anno Domini 1696 die 20 Fe. Ex Libris Spectabili Stephani Athinowicz Consuli Zamosiensis. Ստորեւ կարմիր շղագիր հայերէն, անթիթեւնի:

5. Էջ 223 ի լուս. Ի զրոց ժամի Չամոսցեայ չէն քաղաք: Հոգաբարձու անարժան Սիմէօնի ԾԵ(Բ)ունոյն Սղէգքէվեանց 1720: Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 154—155:

17.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Յ Ո Յ

Cod. arm. 47. — ԺԴ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 271: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21, 7X14, 5 եւ: — ՆԻԻԹ՝ բարձր: — ԳԻՐ՝ նոտր-շղագիր: — ԳՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ԿԱԶՄ՝ հիմ, լաթակազմ. ապա նորոգուած հաստ խաւաքառով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԿ՝ ընդհանրապէս լաւ. տեղ տեղ վնասուած խոնարհութեւ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐ ԵՒՆ՝ չուրի: — ՏԵՂԻ՝ բուրի կաթա: — ԳՐԻԶ՝ կարապետ. կ'երեւայ քէ ուրիշ գրիչ մ'ալ մասնակցած է օրինակութեամբ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԴ. դար:

Մատենա է՝ Ժողովածոյ այլ եւ այլ բարոյական, խրատական եւ իմաստասիրական իրաց. ուր կան.

1. Էջ 1—21. (Հարցումն Յորնաղի) եւ պատասխանի Մովսէսի Հայոց (քե)րթողի եւ Դաւթի փելիստփայի: Հարցումն. Էակը երկու Ե(ն) ի բնութեանցն Բրիտոսի, Եթէ անեակը: Պիս. Էակը եւ (ո)չ անէ(ակը): ...

2. Էջ 21—25. Հարցումն ընդդիմադարձութեան: Աստուածածին կոյսն մայր արարչին անհա՞յր որդւոյն ծնաւդ է, թէ անմայր որդւոյն ծնիչ...: Սկիզբէն թուղթեր ինկած են:

3. Էջ 26—32. (Քարոզ ի բանն՝) Հայր մեր որ յերկինսդ ես...: Գրեալ է ի գիրս թագաւորութեանցն, թէ յորժամ Յովնաթան որդին Սաւուղայ պատերազմէր...:

4. Էջ 33—43. (Քարոզ ի բանն՝) Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեղ: Առաջին զի ներարամադրական բանս մեր ծնանելով ի մտաց...:

5. Էջ 43. Անուանք մարգարէիցն այս են. Աղամ, Նոյ...:

6. Էջ 44. Ձի՞նչ են հաւատք, իմանալի՞ թէ զգալի...:

7. Էջ 45. Տեսութիւն. Ձի՞նչ է որ յամենայն աւր պատարագ առնեն. ոչ թէ կենդանեաց միայն, այլ եւ մեռելոց լինի փրկութիւն...:

8. Էջ 50. Յաղագս թէ զի՞նչ աւրինակ է հացին եւ գինոյն. յորս թէ նուազի շնորհն վասն անարժան քահանային: Յորժամ էջ Բանն Աստուած յարգանդ կուսին...:

9. Էջ 53—56. (Հանգանակ հաւատոյ). Ոոստովանիմ եւ հաւատամ անեղ եւ անսկիզբն, անվախձան եւ անկատարած...:

10. Էջ 57—79. Պատճառ վասն ստեղծման մարդոյ: Արար Աստուած զմարդն ի պատկեր իւր...: Աստուած ընկալ Դաւիթ աստուածաշարժ լեզուան խաւսի ընդ Աստուած...:

11. Էջ 79—83. (Քարոզ ի բանն՝) Ոչ երկվար առանց սանձուց եւ ոչ հարստութիւն առանց իմաստութեան զգուշութեամբ պահեն զստացաւղն...: Ի կատարածին՝ օրհնութիւններ. կ'աւարտի. «Ձէոյակապ եւ զհոգեկաւոր քաղաքս զաստուածապահ Կաֆայս վերստին շինեսցէ եւ զաստուածաբնակ վանորայս եւ զմենաստանս զաւրացուցէ յերկիւղ բարի եւ ի գործ պատուիրանաց իւրոց...»:

12. Էջ 83—87. Պատճառ վասն Դաւթեա Ա. Սաղմոսին: Երանեալ է այր...: Չամենաուտ պարզեացն Աստուծոյ մինչեւ ցլետին արարածս անցանէ հաստատեալ ի բնութիւնս ծառոց...: Այսպէս զաստուածաբերց տունկս եւ զպտղեղս հանդերձեալ է տնկել ի բնական երկրի մերում հողերնկալ եւ ժիր մշակն այսմ զբախտի մեծն Եպիփանէս...: Եւ է աւրինակ արմատարկութեանս ի մեղ այսպէս (էջ 84). Աղեքսանդր Մակեդոնացի որդի Փիլիպպոսի թագաւորեալ ամս երկուսասան...: (Կը պատմուի սուրբ Գրոց յԵօթանանից թարգմանութիւնն ըստ Եպիփանի. որ կ'աւարտի այսպէս). աւանդեաց զթարգմանութիւնն զայն ի փառս Հելլենացոց եւ անմահ յիշատակ անձին իւրոյ:

Վարդան Արեւելոց Սաղմոսաց Մեկնութեան Ներածութիւնը (հմտ. էջմ. 1119), յօրինուած հետեւութեամբ Եպիփանու Կիւրացոց. այսպէս նաեւ էջմ. 1398, 307բ—312բ:

13. Էջ 87—88. Ս. Աթմանասի է: Շնորհք աստուածայինք, որ շնորհեցան ի սուրբ Հոգւոյն ի հին եւ ի նոր Կապարանաց...:

14. Էջ 88—90. Սրբոյն ||| բար ||| պահասացեալ: Վասն զի ամենայն զիւրք աստուածաշունչք եւ աւգտակարք յաղագս այնորիկ շարագրեալ եղեն...:

15. Էջ 91—110. Մեկնութիւն բանից Դաւթի փելիստփայի, որ ի կատարումն նորին տառի, որ վասն Սահմանացն իմաստասիրութեան. ստացեալ տեսուն Ներսիսի կաթողիկոսի Հայոց ի խնդրոյ ումնն Ստեփանոսի սիրողի իմաստասիրութեան: Ձիւղեր հոգեւորական...:

16. Էջ 110—112. Դաւթի մեծ եւ անյաղթ փելիստփայի ընդդէմ առարկութեանցն չորից Պիլոհոնի իմաստասիրի եւ սահմանք եւ տրամաբանութիւնք իմաստասիրութեան: Ամենայն չար տանջելի...:

17. Էջ 112—130. Տեսուն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ստացեալ յաղագս փորձութեանցն ի խնդրոյ եղբաւր նորին Գրիգորի կաթողիկոսի Հայոց: Յայնժամ վարեցաւ Յետեւ ի Հոգւոյն յանապատ...: Եւ ընդէ՞ր ի ծննդենէ անտի մինչեւ յերեսուն ամացն լրումն...:

18. Էջ 130. Հարցումն. Ընդէ՞ր լինի կրօնաւորն անժոյժ...:

19. Էջ 131—147. Բանք առակաւորք զոր ստացեալ է Բարուխաւուն: Ձբարս իւրաքանչիւր անասնոց քննել արտասահմանել ունի

յինքեան տառս եւ զանազան կերպարանաւք նշանակէ. զոմանս գերազանցեալ վերնոյն կերպարանաւք. եւ զոմանս ստորանգեալ վերնոյն կերպարանաւք. եւ զոմանս ստորանգեալ սանդարամետականացն եւ է վասն այսոցիկ: — Սկսցուք ասել վասն Առիւծին որ թագաւոր է ամենայն զազանաց: Երեք բարք են ստեւծուն. Ա. բարքն՝ յորժամ զնա՞ կամ ճեմի հոտ հարկանի ի նմա յորսորդացն...: (վ.) է զազան ինչ նման առիւծու որ կոչի Վազր, նրբակնչիթ եւ երկայն... վասն զի զինչ միարանութիւն լուսոյ ընդ խաւարի. կամ Բրիտոսի ընդ Բելիւրա՞. կամ տաճարի Աստուծոյ ընդ մեղէ (°):

20. Էջ 147—152. Յաղագս խոստովանութեան: Տէր հրամայէ թէ անհնար է...:

21. Էջ 152—156. (Բանք վասն Պահոց). Ձի՞նչ աւգտիցիս վասն ի պահք լինելոյն. բերանն չորակեր եւ սիրտն լի սխալալութեամբ...:

22. Էջ 156—166. (Անխորազիր). Ասեն թէ Աստուած մարդակերպ արար զաշխարհս. եւ ի նոյն երկրէս առեալ մարդ գործէ...: Այլ եւ այլ հարցեր կը շօշափէ, յատկապէս երկար կը խօսուի Յակոբ նահապետի մասին:

23. Էջ 166—168. (Անխորազիր). Պարտ էր ժամանակաւ զերիցադոյնն ձեզ սկսանել, զԱրարածոցն ասեմ եւ զնոյն անյայտ լսողաց. զի մարգարէ յայտնի լսողաց...:

24. Էջ 168—178. Ի բանն որ ասէ. Ձի հուր բորբոքեցաւ ի բարձունս: Գրեալ է ուրեք ի գիրս աստուածաշունչս...: Ընդ մէջ 178/179 թղթերու թուղթ մ'ինկած, որուն հետեւութեամբ կը պակսի յաջորդ հատուածին սկզբնաւորութիւնը:

25. Էջ 179—184. (Ի բանն՝ Հայեաց ի քեզ՝ սկիզբը ինկած. այժմ կը սկսի.) Նեսոս արձակէ այնոցիկ որ ուղիղ են սրտիւք. որ թէ չիցեն արթունք եւ չիցեն կազմեալք ըստ Պաղոսի խրատուն...:

26. Էջ 184—187. Մահն Աղամայ: Ձգիրս զայս Արարածոց հաստատեաց Մովսէս. եւ ոչինչ յիշէ զմահուանն Աղամայ, այլ սակաւ թէ կեաց Աղամ Ձ եւ Լ ամ: Իսկ ի պատմութիւն Յունաց մնացորդացն գտեալ այսպէս գրեալ վասն Նախաստեղծիցն: Յետ մախանացն եւ չարին՝ ելեալ Աղամ բնակէր յանդիման զբախտին...: (վ.) Եւ անուղ ի տապանն զոսկերս Աղամայ եւ Եւաի:

Հրատարակուած հին եւ նոր նախնեաց, Ա. (Վենետ. 1896), 24—35:

27. էջ 187—192. (Անխորագիր.) (Ի)սկական էություն եւ գերարուն աստուածութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն...

28. էջ 192—199. (Անխորագիր.) Չոր օրինակ մարմին առանց հոգւոյ մեռեալ է... Որպէս կամիցի ոք յերկրագործաց զանգաստան լի փշաւք սրբել...

29. էջ 199—206. Դարձեալ ի նոյն գրոց: Այլ եկեացէ աւր Տեառն իբրեւ զգոյ: Ամենայն բանի երկիրդիւ պարտ է լսել եւ զողութեամբ...

30. էջ 206—222. Ի մարգարէութեանն Եսայեայ: Մխիթարեցէք մխիթարեցէք զգոգովուրդ իմ, ասէ Աստուած... Ի քառահարկ շրջմունս արեգակնածագ քայլութեան ժամանակին...

31. էջ 222—224. Անխորագիր. Ոչ է պարտ քրիստոնէին կոծել եւ արտասուել...

32. էջ 224—243. Անխորագիր. Քաղաւածք ժամագրքի Մեկնութեան: Քանզի ցանկացեալ սաղմոսերգողին երանութեանց բաժանորդ լինել, խրատէ քարոզն...

33. էջ 244—247. Պատմաւք Քառասնորդաց պահոց: Յոլովք եւ զանազան են բանք պահոց. այլ զսակաւս ասացուք վասն բազմացն: Որպէս ասէ Բարսեղ թէ պահք ի զբախտին աւանդեցաւ...

34. էջ 247—251. Վասն խոստովանութեան ի Կիրակոս վարդապետէ: Պարտ է քրիստոնէին յորժամ կամիցի զնալ ի խոստովանութիւն երիս ինչ ամել զմտաւ... (Թերի. լրացնելու համար էջ 252 դատարկ ձգուած):

35. էջ 253—279. ՅԱռակաց Սողոմոնի: Ուրախ լէր երիտասարդ ի մանկութեան քում... Արդ ասեն աստուածային զիրք...

36. էջ 280—298. Կարգ եւ կանոն աղաթից, զոր խնդրեալ է հոգեկիր արանց յումեննէ միայնացելոյ արթուն եւ զուարթուն Գրիգորոյ. որ ցուցանէ նախադրութիւն բանին, թէ ոչ համարի զանձն արժանի այսպիսի իրի. վասն այն զառաքելոյն ի մէջ առեալ զնէ սկիզբն բանիս. Ասաց առաքեալն Պաղոս առաւթն ընտրութեան... (վերջը պակաս):

37. էջ 299—308. Այս են մեղք զլրաւարք, որ կոչին մահուչափ. եւ են է. ...

38. էջ 308—310. Այլուտ բան: Հարցումն, թէ զի՞նչ է քնարն տանաղի: Պատասխանի Մաքսիմոսի. Հոգի մարդոյ ունի երկուս զաւրութիւնս՝ միտք, բան...:

39. էջ 310—331. Նախադրութիւն եւ Մեկնութիւն Երկր: Այս զիրք նախամեծար եւ

պատուական համարեալ է որդւոցն Իսրայէլի...:

40. էջ 331—342. Ի մոլորութենէ կուրացեալ Հրէեցն, որք զեռ եւս սպասեն սուտ Գրիստոսին, այսինքն նեոին: Արդ նախ զլցուք զընդդիմութիւնս նոցա, որք բերեն ընդզէմ ճշմարտութեան... (վերջը թերի կ'երեւայ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. 1. էջ 25. Չմեղուցեալ Կարապետ զրիչս յիշեա, ով սուրբ ընթերձաւ. ի սուրբ սրտէ ջերմին արտասուաւք, ի խորաց սրտէ աղաչեմ. եւ դու յիշեալ լիջիր յամենառատ պարգեւաւդէն. ամֆէն:

Հմմտ. եւ էջ 56:

2. էջ 178. Ով սուրբ ընթերցող եղբայր հոգեւոր զՅակոբ սուտանուն կրանաւոր զկազմող զրոցս աստուածային զանձուց յիշեալ ի Տէր. եւ Աստուած զքեզ յիշէ յիւր միւսանգամ դալուտան. ամֆէն: Կազմեցաւ զիրքս ի թվ. Հայոց ՊԽԵ (1396):

3. Սկիզբը զբուած պահպանակ թղթին վրայ. Anno Domini 1696, die 20 Fe. Ex Libris Spectabili(s) Stephani Alchinowicz Consuli(s) Zam.

Հմմտ. Macler: REA 7 (1927), 131—134:

18.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Յ Ո Յ

Cod. arm. 63. — Ռ.Լ.Գ. = 1584 (°):

ԹՈՒՂԹՔ՝ 298: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5 X 10 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ անդրի բուրք: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ. քերքերն առանց կազմի ժամանակ կտրուելու: — ԴԱՏԱՐԿ ԹՂԹԵՐ՝ էջ 91—96, 309 A, 355—358, 362, 385—386: — ՏԵՂԻ՝ կափա: — ԳՐԻԶ՝ Յովհաննէս: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1584°:

Մատենան է՝ Հաւաքածոյ զանազան կարեւոր եւ անկարեւոր զբուածներու, զանազան ժամանակէ եւ զանազան ձեռքերէ, որոնք ապա առնթերագրուած եւ կազմուած են: Այս է բովանդակութիւնը.

1. էջ 1—38 եւ էջ 595—596. Դաշանց թուղթ սկիզբը պակաս:

2. էջ 38—85. Վասն հարսանեաց բան: Եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին: Ասէ իմաստասէրն Արիստոտէլ... (հարցմամբ եւ պատասխանով. նոյն ոճով այլ հատուածներ Աւետարանի շուրջը):

3. էջ 97—118. Թուղթ յաղագս միաբանութեան եկեղեցւոյ Յունաց եւ Հռոմայեցւոց. եթէ ո՞րպէս եւ յո՞ր սակս ընկալաւ եկե-

ղեցին Հռոմոց զժուրն ի խորհուրդ սուրբ արեանն Գրիստոս...: Ի ժամանակս բարեպաշտ թաղաւորին Յունաց, որում անունն կոչիւր Պալալաւ, որ կամեցաւ առնել խաղաղութիւն...:

4. էջ 118. Վասն երակ առնելոյ մարդուն: — էջ 119. Գիր զողի:

5. էջ 121. Հարցմունք խիստ զեղեցիկ եւ պիտանացուք: Զի՞նչ է թէ աւրհնեալ է փայտն որով լինի արդարութիւն...: էջ 147. Վասն Մուղրոյն: Այսմ վկայ պատմեմ ձեզ... (Քաղուածքներ Վարդանայ ժղլանքէն):

6. էջ 151—171. Յաղագս հիմնարկել եկեղեցոյ: Զհիմունս եկեղեցւոյ եպիսկոպոսն միայն իշխեացէ ծրագրել...: Կից՝ զանազան մանունք այլ եւ այլ զրիչներէ:

7. էջ 172—198. Գրաւաջք: էջ 200—208 զանազան մանունք:

8. էջ 209—227. Տեառն Ներսիսի Տարսնեցւոյ զեսպանազնացութիւնն:

9. էջ 228. Գրիգորի վկայասիրի վասն զատկին բանք (քաղուածաբար):

10. էջ 231—236. (Վասն խորանայ Աւետարանին). Առաջին խորանն չորս զեղաւքն՝ կապուտակ...:

11. էջ 237, 286—288. Անուանք քաղաքաց. Վաղարշապատ էջմիածինն է...:

12. էջ 238—263. Այս են ամենայն տնարինականքն Տեառն մերոյ (յերուսաղէմ): Նախ եւ առաջին քաղաքն Նազաթէթ...:

13. էջ 266—283. (Գիրք) Առակաց: Առիւծն հիւանդացաւ եւ զրկեց բժշկաց խընդիր...:

14. էջ 289. Հաւատով խոստովանիմ:

15. էջ 296. (Տաղ). Աստուածը աստուծոց մեղուցեալ եմ քեզ, խաբանօք բանասարկուին խորտակեցայ ես... (Ա—Կ տունք):

16. էջ 299—308. (Յակոբայ Թոխաթեցւոյ Ողբ ի վերայ Օլախաց երկրին). Լալով ասեմ ողբերգական, արտասուելով հառաչական... Ողբս այս օրինակի վրայէն հրատարակած եմ՝ Հանդէս Ամսօրեայ, 1932, էջ 343—348 = Ակինեան, Մատենադրական հետազոտութիւններ, Դ., էջ 13—21:

17. էջ 309—358. Առանձին տետրակ մը, բոլորգիր, որ կազմին մէջ առնուած է: Առաջին էջին կէսը դատարկ, անուշտ յաջորդ ճառին կամ քարոզին խորագիրն եւ սկզբնաւորութիւնը կարմրագիր գրելու համար: Այժմ կը սկսի այսպէս. (Սուրբ Երրորդ) «ղութիւն, անեղ էություն, համագոյ բնութիւն, անիմա-

նալի գոյութիւն...» (վերջաւորութիւնն է) «այլ վաղվազակի հրամայեցեր ծառայցին. Ածէք զեզն պարարեալ, զենէք կերայք եւ ուրախ || »:

18. էջ 359—361. Շարակնոցէ քաղուածք:

19. էջ 362—484. Աղօթք որ նախ քան գոյատարազն մատուցանի: Ամենապալ, բարերար, մարգասէր...: Կից՝ քաղուածքներ յԱղօթից Գր. Նարեկացւոյ:

20. էջ 487—511. Երազահանն, զոր մեկնեաց Դանիէլ մարգարէ, որժամ ետես Նաբոթն եւ ոչ ոք կարաց մեկնել նմա, բայց Դանիէլ. եւ զայս ամենայն զրեաց ի զիրս: Աստուած ի տան քում տեսեալ. (Մեկնութիւն). Տուն նորոքի... (Ա—Ք):

21. էջ 512—543. Երազահան յայտնէ ամենայն ցեղ:

22. էջ 544—550. Անպէտ մանունք:

23. էջ 551—596. Քաղուածքներ Գր. Տաթեւացւոյ Քարոզներէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ—ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

1. էջ 284—285 կ'ըսուի. «Ի թվ. Ռին եւ ԼԳ աւելորդին եւ աղուհացիցն, եկին անաւրէն թաթարնին եւ շրջապատեցին բոլոր Կաֆային. շատ նեղութիւն քաշեցին որ կային մէջ քաղաքին: Եւ Գրիստոսի ծառայքն որ սուրբ եկեղեցիքն որ կաին եւ հալածեցին զթաթարնին եւ կորու (sic) առին եւ զնացին... Ես անպիտան Յովանէս հարեղաս Երուսաղէմ էի անժամ յոր այս բաներս եղել է ի Քաֆաս. եի եկա լսեցի տեսա հա(յ)րս զարկելին թվաքով... վաղջանեցաւ խնակաց պահոցն Ե. թվ. Ռ.Լ.Գ. նոննմբերի ժ.թ...:

2. էջ 323. Ի լուսանցս. «Ի գրոց ժամի Չամօցեայ չէն զաղաքին»:

Հմմտ. Macler: REA 7 (1927), 154—155:

19.

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր Ք

Cod. arm. 66. — Ռ.Ծ. = 1601:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 297: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5 X 18 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուրք: — ԳԻՐ՝ բուրգիր: — ԳՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: — ԿԱԶՄ՝ կաշի. վրան խորաբանակ՝ Յիսուս խաչին վրայ, երկու կողմերը Մարիամ եւ Յովհաննէս, արձանագրութեամբս Christus factus est pro nobis obediens vsque ad mortem avtem crucis ph. 2. սուր վրայ canon: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ *9բ—12բ: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա: Ունի յաղկագրեր, Լուսանցապարզեր: — ԵՌԱՅԻՍՏՈՒՆ՝ կարմրագիր: — ՏԵՂԻ՝ իրով: — ԳՐԻԶ՝ Զախնօ Սիւսնոն: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1600—1602:

Մատենան 5՝ Կանոնագիրք. հետեւեալ բովանդակութեամբ.

1. Թղ. * 1ա—9ա. Նիւթերու ցանկ. կը սկսի. «2ի ընդ արեւելս պարտ է երկիր պահանել... (Սկիզբի * 1—12 թղթերը Ձեռագրին թուահամարման մէջ չեն առնուած):

2. 1ա. Շարադրութիւն Կանոնաց եղեալ եւ այս կարգ եւ չափ գլխոցն: Ա. Կանոնք առաքելական, գլուխս ԺԶ. ... Ընդ ամէնը Ա—Ծ է գլուխը Կանոնաց. ասոնք են.

Ա. Թղ. 2ա. Սահմանք եւ Կանոնք զոր եղին աշակերտք եկեղեցո սրբոյ յետ վերանալոյ Տեառն: Վարդապետութիւն առաքելոցն...:

Բ. Թղ. 16ա. Երկրորդ առաքելական կանոնիս. գլուխս ԶԵ:

Գ. Թղ. 25ա. Կանոնք յետ առաքելոց հարանց հետեւողաց. գլուխս ԻԷ:

Դ. Թղ. 29ա. Դնի Դ Կանոն Նիկէական. գլուխս Ի: — Թղ. 35ա. (Անուանք հարցն որք զտան ի Ժողովին):

Ե. Թղ. 37բ. Անկիրար Կանոնիս. գլուխս Ի:

Զ. Թղ. 42բ. Կեսարիա Կանոնիս. գլ. Ժ:

Է. Թղ. 45ա. Նիոյ Կեսարիա Կանոնիս. գլ. Ի:

Ը. Թղ. 48բ. Կանոնք Գանգրեայ. գլ. ԻԳ:

Թ. Թղ. 52ա. Անտիոքա Կանոնիս. գլ. ԻԵ:

Ժ. Թղ. 58ա. Ղաւոքդի(կ)եայ Կանոնիս. գլ. ԾԵ:

ԺԱ. Թղ. 63ա. Ս. Գրեգորի Կանոնիս. գլ. Լ:

ԺԲ. Թղ. 65ա. Սարգիսեա Կանոնիս. գլ. ԻԱ:

ԺԳ. Թղ. 72ա. Կոստանտինուպոլսի Ժողովոյն եւ Կանոնին. գլ. երեք:

ԺԴ. Թղ. 73ա. Կանոն Ժողովոյն որ յեփեսոս. գլ. Զ:

ԺԵ. Թղ. 74բ. Կանոնք Աթանասի. գլ. ԶԼ:

ԺԶ. Թղ. 88բ. Կանոնք Բարսղի առ Ակիլիքոս. գլ. ԾԱ:

ԺԷ. Թղ. 100բ. Կանոնք Ս. Սահակայ Հայոց հայրապետի ասացեալ. գլ. ԾԵ:

ԺԸ. Թղ. 124ա. Հայկոց (Շահապետի վանի Ժողովոյն) Կանոնին. գլ. Ի:

ԺԹ. Թղ. 141բ. Թուխտ Սեւանտեա եպիսկոպոսին արհի եւ մեծապատուոյ (գլ. ԺԴ):

Ի. Թղ. 146ա. Կանոնք Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնեանի եպիսկոպոսի (գլ. ԼԷ):

ԻԱ. Թղ. 153ա. Յովհաննու Մանդակունայ Հայոց կաթողիկոսի (գլ. Ժ):

ԻԲ. Թղ. 157ա. Աբրահամու Մամիկոնից եպիսկոպոսի առ Վաչագան Աղուանից յարքայ:

ԻԳ. Թղ. 159բ. Կանոնք վերջնոյ Սահակայ կաթողիկոսի:

ԻԴ. Թղ. 162բ. Կանոնք տեառն Յովանէսին իմաստասիրի, Հայոց կաթողիկոսի. գլ. ԼԲ:

ԻԵ. Թղ. 172բ. Կանոնք Սիւրբի Հայոց կաթողիկոսի. գլ. ԻԲ:

ԻԶ. Թղ. 179բ. Սահմանք կանոնականք սուրբ առաքելոյն Թաթէոսի ի քաղաքին Ուոհայի լուսաւորել զնոսա:

ԻԷ. Թղ. 187ա. Կանոնք տեառն Փիղիպոսի յառաքելոյն:

ԻԸ. Թղ. 189ա. Կանոնք Բ. Անտիոքայ:

ԻԹ. Թղ. 192բ. Կանոնք տեառն Եփրեմի արղիւնակատար կրօնաւորի զոր սնուցանէր անապատն. Կուսութեան ճառէն:

Լ. Թղ. 194ա. Կանոնք Կիւրղի Աղէկասնադրացոյ. գլ. Ե:

ԼԱ. Թղ. 195ա. Կանոնագիր տեառն Եփիւպանու ասացեալ. գլ. Ե:

ԼԲ. Թղ. 195բ. Եղիշայի. գլ. Ա:

ԼԳ. Թղ. 196ա. Խոստովանութիւն Ժողովոյն Անտիոքայ:

ԼԴ. Թղ. 199ա. Կանոնք Բ. Նիկիականք ... կարճ ի կարճոյ. գլ. ՃԺԴ:

ԼԵ. Թղ. 206բ. Սահմանադրութիւն Կանոնի Վաչագանա յԱղուանից արքայի եղեալ ի Ժողովն որ Աղուանս եղեւ. գլ. ԻԱ:

ԼԶ. Թղ. 210ա. Բա(ր)սղի գիր կանոնական վասն պէսպէս փիւրապատիկ խտից. գլ. ՄՂԲ:

ԼԷ. Թղ. 243ա. Սահմանք կանոնադրութեան երանելոյն Գրեգորի Աստուածաբանի Նաղիանձու եպիսկոպոսի յաղագս ուղղափառութեան հաւատոյ եւ ասպաշխարութիւն յանցաւորաց. գլ. Լ:

ԼԸ. Թղ. 249բ. Կանոնք Դ(վ)նի սուրբ Ժողովն, զոր յամի... գլ. ԺԲ:

ԼԹ. Թղ. 255բ. Երանելոյն Մակարա սրբոյ քաղաքին Երուսաղէմի հայրապետի կանոնական թուղթ ի Հայս վասն կանոնադրութեան կաթողիկէ յեկեղեցոյ կարգաց, զոր չէ արժան ընդ սահման եւ ընդ հրաման անցանել: (Սկ.) Ահա վասն ասի...:

Խ. Թղ. 261բ. Ս. Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի գիր աւանդութեան... գլ. Ա:

ԽԱ. Թղ. 265ա. Յովհաննու Մանդակունայ կաթողիկոսի եւ Թարգմանչի, աշակերտ եղելոյ Ս. Սահակայ մեծի հայրապետի Հայոց կաթողիկոսի բան կանոնական. գլ. Ա: — Թղ. 266ա. Նորին: Իսկ որ զուրբաթ...:

ԽԲ. Թղ. 267ա. Կանոնք սուրբ Ժողովոյն որ Ժողովեցան ի Թէոդոսիպոլսի որ յաժմ կոչի Կարնոյ քաղաք:

ԽԳ. Թղ. 273ա. Սահմանք եւ կանոնք կարգի յեկեղեցոյ սրբոյ հայրապետին Նէրսէսի Հայոց. գլ. ԽԳ:

ԽԴ. Թղ. 275ա. Կանոնք Ս. Յովհաննու Մանդակունայ կաթողիկոսի երկրորդ. գլ. Է:

ԽԵ. Թղ. 276ա. Ս. Դիոնիսիոսի Աթենացոյ եպիսկոպոսի:

ԽԶ.¹ Թղ. 276բ. Կանոնք Էր. Եպիփանու... գլ. Գ:

ԽԶ.² Թղ. 280բ. Հարցումն Թէոդոսի քահանայի... առ Էր. Եպիփան Կիւրացին. գլ. Գ:

ԽԷ. Թղ. 282ա. Յովհաննու յԵրուսաղէմացոյ եպիսկոպոսի. գլ. Ա:

ԽԸ. Թղ. 282ա. Հիպոլիտեայ սրբոյ բան ի Ծնունդն եւ ի Մկրտութիւնն Տեառն. գլ. Ա:

ԽԹ. Թղ. 282բ. Նէկատոնայ Հռովմայ եպիսկոպոսի. գլ. Ա:

Ծ. Թղ. 283ա. Մեղիտանի եպիսկոպոսի թուղտ առ Տրպիս. գլ. Ա:

ԾԱ. Թղ. 283բ. Ս. Աթանասի մեծի Ա. բան:

ԾԲ. Թղ. 283բ. Սերերիանոսի ի Ղուկայ Աւետարանին Մեկնութենէ:

ԾԳ. Թղ. 284բ. Ի Սոկրատայ: Թղ. 285ա. Նորին նման:

ԾԴ. Թղ. 285ա. Ս. Դիոնիսիոսի Առիպագոցոյն յաղագս Աստուածածնին:

ԾԵ. Թղ. 285բ. Մանուէղի:

ԾԶ. Թղ. 285բ. Կղեմայ Հռովմայ եպիսկոպոսի:

ԾԷ. Թղ. 286ա. Կոչումն ասպաշխարութեան զոր ասացեալ է տեառն Յովհաննու Մանդակունայ Հայոց կաթողիկոսի. տունք ձեռն: — Թղ. 287բ—288բ. Խոստովանութիւն քահանայի: Թէ կաշառ վասն մեղաց առ եւ թող...:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. Էջ 289ա—290բ. 289ա. (Թանձր բոլորգիր). Փառք... Արդ զրեցաւ քրիստոսահիմն եւ առաքելադարձ հոգիաբուխ տառս կանոնական. ի մայրաքաղաքն Իլով ընդ հովանեալ սուրբ Աստուածածնին, ձեռամբ Զահնո՛ Սգին (= սար-

կաւագին). ի Թուականիս հայկազանունի ՌԾԱ ամի. ի Ժամանակս հայրապետութեանն Հայոց երկր երանեալ եւ առաքելաշնորհ տեառն տէր Դաւիթ կաթողիկոսին: Եւ թագաւորութեանն Իլիսայ Զիկմունդի երրորդի. եւ զօրագլուխ թագաւորութեանն Իլիսայ քաջ սպարապետին եւ աստուածասէր զաւրափաբին Պարոն Յովհաննէսին որ ըստ իւրեանց լեզուի կոչի Բան Եան: Եւ զատուորութեանն Պարոն Էսան պէյին սորին իսկ ստացողի. որ մեծաւ ջանիւ եւ թեւակոխութեամբ ի ինդիր ելեալ աստուածապատուէր եւ զէտադատ կոտակիս նախանձայոյդ եղեալ հայրենի յիշատակացն եզիտ զգաղափար սորա առ քահանայ մի Խաչատուր կոչեցելոյ եւ ծանեալ որ իւրոց նախնեացն էր եւ կամեցաւ աւնուլ ի ձեռանէ նորա եւ տալ յիշատակ ի նորաչէն քաղաքն Զամօսցա՛ ի յեկեղեցին սուրբ Աստուածածնին: Բայց տէր Խաչատուրն յոյժ զրասէր էր եւ առաւել եւս հին օրինակաց վասն այն շատ աղաչեցեալ զպարոն Էսանպէյ զատուորն եւ ետ զրել զսա՛ փոխան նորա. եւ ետ պարոն Էսանպէյին. վասն զի օրինակն սորա յոյժ ընտիր էր եւ անաղալ. զի էր երկաթագիր եւ յիլցի զրեալ: Եւ առեալ ընկալաւ զսա՛ պարոն Էսանպէյն ի ձեռանէ տէր Խաչատուրին. եւ եղ յիշատակ անջինջ վասն հոգւոյ իւրոյ եւ վասն ծնաւոյց իւրոց պարոն Խաչերեսին եւ Մելիք խաթունին. եւ զուզակցին իւրոց բանի Օլուխային որ է Հեղինէ եւ եղբօրն իւրոյ Պարոն Ստեփանոսին որ յայսմ (ամի) փոխեցաւ առ Աստուած կսկծալի մահուամբ. մի վասն մէջ մեղաց լինելոյն ի յերիտասարդութեան հասակի. եւ երկրորդ զի ըստ օրինի նախազուգինն նոր զուգակցեալ էր ամուսնութեամբ: Եւ քերցն իւրոց Կուրաֆ խաթունին եւ Յաղուր խաթունին. եւ միամօր նորահաս օրիորդ զստերն իւրոյ բաննա Միլուչային. եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց: Ի նորաչէն քաղաքն Զամօսցա ի յեկեղեցին Փոխման սուրբ Աստուածածնին. զի եղիցի սա յիշատակ յաւիտեան անկորուստ զանձ, անկորոպուտ ստացուած եւ սին եկեղեցւոյ. զի սա է իւրատող քահանայից եւ պատուիրող քահանայապետից, զատող սարկաւազաց եւ յանդիմանող Ժողովրդոց, արտաքսող պոռնիկաց եւ նղովող հերձուածողաց:

Արդ երես անկեալ աղաչեմ զձեզ, ով ընթերցող եղբայրք, որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ օրինակելով, յիշեցէք ի մաքրափայլ յարգութեան ձեր զստացող սորին զպարոն

Էսանայէն եւ զծնողսն իւր եւ զամենայն ա-
րեան մերձաւորսն եւ զգծող սորին զՁախնո՛
զպիւրն. եւ զիս զանսիրտան Յակոբ էրէցս որ
զիշատակարանս գրեցի. մանաւանդ առաջի
ղենման սուրբ պատարագին հաշտարար գա-
ռինն Աստուծոյ: Եւ ոք յիշեն սրտի մտօք
միայն հարիւրապատիկ վարձս առցէ ի Քրիս-
տոսէ յաւուրն ահեղին. եւ առատապարգեւն
ամենայնի ողորմեացի առ հասարակ ամենե-
ցուն ձեզ՝ յիշողացդ եւ յիշեցելոցս. եւ նմա
փառք յաւիտեանս. ամէն:

Թղ. 290 կայ հետեւեալ ոտանաւորը նոյն
Յակոբ Թոխաթեցոյ հեղինակութեամբ.

- Բանքս գրեցաւ կանոնական.
- որպէս որ Տեան է պատուիրան.
- Իբր զկտակն Մովսիսեան,
- ըստ Աստուծոյ դատիւ մարդկան:
- Մովսէս գրեաց Կտակարան.
- Ժողովրդոցն Իսրայէլեան.
- Որ ոչ պահօղքն քարկոծեցան.
- քանզի չէին ուղղադաւան:
- Յետ Մովսէսի բազումք յարեան.
- որ յԱստուծոյ առին հրաման.
- Բայց ազգն չար հըրէական,
- ըզբան նոցա ոչ ընկալան:
- Ապա որդի բանն էական,
- եկեալ մարմին առ կուսական.
- Եւ ետուր մեզ նոր պատուիրան,
- քաղցր լծոյ թեթեւ բեռան:
- Յետ այնորիկ առաքեցան,
- սուրբ առաքեալքն երկոտասան.
- Քառակուսի վիճակեցան.
- ի չորս անկիւնս տարածեցան:
- Որպէս առեալ էին հրաման.
- զնեւ կանոնք եւ պատուիրան.
- Յեկեղեցիս ուղղադաւան.
- պահել հաստատ եւ անսասան:
- Աւետարանն քրիստոսեան.
- նա արդարոց է բաւական.
- Այլ սա եղաւ վասն նոցայն,
- որք ի չօղաց (չաւղաց) խտտրեցան:
- Սա արդարոցն է զովական
- մեղաւորացն է քաւարան.
- Անյուսից յայս է փրկութեան.
- ցեղասեռից միանդամայն:
- Սա զարդուցիչ ոգոց մարդկան.
- թմրեալ մեղօք նսեմական.
- Արթուն հոգոց լոյս պարզական.
- խառնէ ի դասս անմարմնական:

Սա է շաւիղ արքայութեան.
զի Քրիստոսէ հիմնարկեցան.
Յաւաքեղոցն հաստատեցան.
եւ ըստունեաց զարգարեցան:
Ձի որք արբեալ են թմրական.
ըմպողք զինոյն յիմարական.
Սովաւ զարթնուն եւ զգաստանան.
թէ վերձանեն մտառական:
Որք Աստուծոյ տեսուն բաղձան,
եւ անաղօյտ լուսոյն ցանկան,
Սովին բանիւրն մարթանան,
մերձիլ ի տիպն անտեսական:
Սա խրատիչ է աշխարհի.
բանականաց հանուրց սեռի.
Կարգաւորաց եւ իշխանի,
միահամուռ մեծ եւ փոքրի:
Ձձեզ աղաչեմ եղբայրք բարի.
որք հանգիպիք այսմ տառի.
Ձոգի սորին ստացողի.
յաղօթս յիշէք անձանձրալի:
Նա եւ իմոյս անարժանի.
որ սակաւ գիրքս գրեցի.
Յիշման արէք զիս արժանի.
արտասուելոյն ժամանակի:
Ով որ յիշել չձանձրացի.
դէմ սուրբ գառինն որ զենանի.
Ի Քրիստոսէ յիշեալ լիցի.
այժմ եւ յաւէտ ապագայի: Ամէն:

Յայսմ ամի կամարեցաւ բարաւոր զբանց
պարսպի քաղաքիս. զոր կատարիչն հասու-
ցանէ յաւ(ր)տն. ամէն:

Թղ. 260ա (ի լուս.) Այս ողորմած տէր
ողորմեաց ինձ մեղաւորիս: Ի Ո Ի. Ս Մ Ն Ս
(= Սիմոնիս):

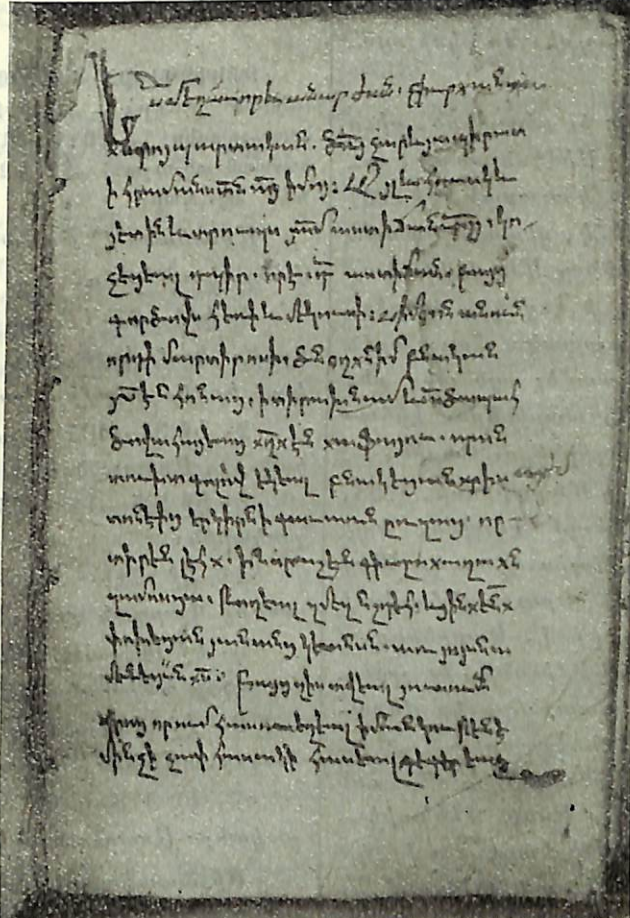
Թղ. 287ա—բ (ի լուս.) Ո՞հ աղաչեմ
յիշել ի տէր զանարժան զծողս Սիմ (= Սի-
մէոն): ԹՎ. ՌՆԹ կատարեցաւ, Օղոստո՛:
Իբն. ուրբաթ օր:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ: Յիշատակարանիս
զրին է Յակոբ Թոխաթեցի ի Ձամոսցա,
որուն հաղորդած տեղեկութիւններու համա-
ձայն Կանոնադրքիս զազափարօրինակն եղած
է «յոթ ընտիր եւ անողալ, զի էր երկաթա-
զիր եւ իրկցի գրեալ»: «Խլկցի» հոս կիրար-
կուած է հաւանօրէն «Կիրիկիոյ շրջանին
զբուած» իմաստով եւ չունի որ եւ է կապ ոչ
Գէորգ Խուլի եւ ոչ ալ «Խլկցի» Շարակնոց-
ներու հետ:

Այս «Երկաթագիր» գաղափարօրինակը
1602ին ձեռք բերած էր Խաչատուր քահանայ,

որ կը դովուր իբրեւ «գրասէր» կամ զբամոլ
«եւ առաւել եւս հին օրինակաց» հետամուտ:
Այս «գրասէր» Խաչատուր քահանայի անձը
այլուստ անձանօթ է ինձ. հաւանօրէն Լեհա-
հայ գաղութին չէր պատկաներ: Կանայէյ
վեր կը հանէ, թէ այն ձեռագիրը «իւրոց
նախնեացն էր». այսինքն ստացուածքն էր եր-
բեմն իւր տոհմին. ուստի Լվով բերուած

բազմութիւնը տուած եմ այլուր (Թուղթ
Մակարայ Բ: Երուսաղէմի հայրապետի առ
Վրթանէս եպիսկոպոս Սիւնեաց Յաղագս Կար-
պաց եկեղեցոյ. Վիեննա 1930, էջ 93—103):
Իովանդակութիւնը նոյն է: Նաեւ գրչութիւնը
«Երկաթագիր» է, գրուած 1098ին Արմէնի լե-
ռան Յովանավանքին մէջ, Յովհաննէս գրչէն:
Ձեռագրին տեղափոխութիւնը Լվովէն Նոր-

ԻՍԿԱԳԻՐ ՍԻՄԵՈՆ ԳՊՐԻ (Թ. 20)

է Ղրիմի կողմերէն: Այս մասին կար անշուշտ
ձեռագրին մէջ Յիշատակագրութիւն մը:

Ձեռագիրս կ'արտագրուի Սիմէոն Ձախ-
նոյ սարկաւազի ձեռքով. ինչպէս բնական է
ենթագրել, օրինակութիւնը կատարուած է
հաւատարմութեամբ, բայց թէ ո՞րքան ճշգու-
թեամբ, այս կը կարօտի քննութեան: Ի՞նչ
եղաւ այնուհետեւ այս երկաթագիր ձեռա-
գրին բախտը:

Ինձ կը թուի, թէ սոյն այս ձեռագիրն է
Նոր-Ձուղայի Ամենափրկիչ վանքի Մատենա-
գարանի Թ. 131 Կանոնագիրքը, որուն նկա-

Ձուղայ տեղի ունեցած պէտք է ըլլայ 1630ին
ի ձեռն Խաչատուր Կեսարացոյ, որ Ամենա-
փրկիչ վանքին առաջնորդն էր:

Ուրիշ տեղ առիթ պիտի ունենամ ան-
գրադառնալու այս Ձեռագրին:
Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 115—124:

20.

ՍԻՄԵՈՆ ԳՊՐԻ ԼԵՀԱՅԻՈՅ ՈՒՂԵԳՐՈՒԹԻՒՆ
Cod. arm. 58. — ՌՁԳ = 1635:

ԹՈՒՂԹԻՒՆ 198 (396 էջ): — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
15.3 × 10 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ.: — ԳԻՐ՝ նոսր-
շղակիւր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի բաց կարմիր գոյնով: —

ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ ԹՈՒՂԹԻՆ՝ էջ 206, 289 (Կէսէն) — 396. Երկու դատարկ բուրբ նաւ գրքին սկիզբն եւ վերջը իբրեւ պակասակ: — ԽՈՐԱՆ, ԶԱՐ- ԳԱԳԻՐ ԵՒՆ չկայ: Գրուած է միակեան, առանց գլխա- կարգութեան եւն: Հատուածներու սկզբնատարտք ան- գիր բողոքած, հաւանորէն ապա կարմրագիր գրելու համար: — ՏԵՂԻ՝ հաւանորէն լվով: — ԳՐԻԶ՝ Մի- մէնոս դպիր Զամոսցացի՝ հեղինակն գործոյս: — ԺԱ- ՄԱՆԱԿ՝ 1619—1635:

Մատենան է՝ Սիմէոն դպրի Լեհացոյ (Չամոսցացոյ) Ուղեգրութիւնն եւ Տարե- գրութիւնը, առանց խորագրի: Կը սկսի այս- պէս.

Էջ 1. «Ես մեղաւորս եւ անարժան, բիւր ջանքարոյ պարտական... Սիմէոն անուն, որ- զի Մարտիրոսի...: Եւ կ'աւարտի (էջ 395) այսպէս. «Իսկ ի թվին Ռէշէ, սեպտեմբեր ամ- սոյ: Եկն ի Լէհ էջմիածնայ Մեղքիսէթ կա- թողիկոսն... եւ կացին ի Լով կէս տարի».

Սիմէոն դպիր, որդի Մարտիրոսի, 1608, փետրուար 15ին մեկնելով Լվովէն, նոյն տարւոյն կը հասնի Կ. Պոլիս. հոս կը մնայ երկար, սպասելով առթի, Երուսաղէմ ուխտի երթալու: 1610ին Մկրտիչ Վ. Խարբերդցոյ ընկերանալով կ'ուղեւորի Զմիւռնիա եւ չըջա- վայելով ծովեզերեայ քաղաքները կը վերա- դառնայ Կ. Պոլիս: 1611ին Զաքարիա Վ. Վա- նեցոյ հետ կը մեկնի Վենետիկ—Հոռոմ: Հոն երկար դադար կ'առնէ: Ասկէ Վենետիկ— Զմիւռնիա—Պրուսա—Խարբերդ դժով կը հասնի Մուշ: Վերադառնալով Կ. Պոլիս՝ կը նաւէ Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէի ճանապարհ- հով կը ժամանէ Երուսաղէմ: Ժամանակ մը կը մնայ հոն: Հալէպ—Կեսարիա—Անկիւրիա ճանապարհով կը վերադառնայ Կ. Պոլիս, ասկէ ալ Լվով, 1619ին:

Ճանապարհին տեսածներն ու լրատուները գրի առած է Սիմէոն: Ընդարձակ նկարա- գրած է Կ. Պոլիս, Վենետիկ, Հոռոմ, Մուշ, Գահիրէ, Երուսաղէմ, Հալէպ, Ամիթ (Տի- գրանակերտ) եւ Լվով քաղաքները: Իր Ուղե- գրութեան կցած է Սիմէոն 1619—1635 տա- րիներու Տարեգրութիւնը:

Սիմէոնի այս Ուղեգրութիւնն եւ Տարե- գրութիւնը լոյս տեսաւ առաջին անգամ Հան- դէս Ա. մ. ս. օ. բ. ա. յ. ի մէջ 1932—1934 տա- րիներուն, եւ ապա առանձին հատորով. Սի-

մէոն դպրի Լեհացոյ Ուղեգրութիւն, Տարե- գրութիւնն եւ Յիշատակարանը: Ուսումնա- սիրեց եւ հրատարակեց Հ. Ն. Ակիմեան, Վիեննա 1936, էջ 1—384:

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 126—127:

21.

Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Ր Ք

Cod. arm. 50. — ԺԷ. դար:

ԹՈՒՂԹ՝ 102: — ՄԵՏՈՒԹԻՆ՝ 19,7×15,7 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԳՐԶՈՒԹԻՆ՝ երկսիւն: — ԳԻՐ՝ նոտր-շղագիր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ՏԵՂԻ՝ Լե- հաստան անշուշտ: — ԳՐԻԶ՝ անճամօք: — ԺԱՄԱ- ՆԱԿ՝ ԺԷ. դար:

Մատենան է՝ Բառագիրք, հետեւեալ բո- վանդակութեամբ.

- 1. էջ 1—31. (Բառք Երբայեցոյ) . Աղամ. երկիր կամ կոյս կամ երկիր մարմնացեալ կամ երկիր կարմիր կամ յերկրէ...:
  - 2. էջ 31—135. Այս բառք են քերթողա- կան...: Աստուածազան, աստուածաղարդ...:
  - 3. էջ 135—141. Մեկնութիւն բառից քե- րականին:
  - 4. էջ 141. Թարգմանութիւն Պարսից բառից Վարդան գրոց:
  - 5. էջ 142—163. Բառք որ ինչ ի խորանն եւ այլոց անյայտից:
  - 6. էջ 164—177. Հանդէս բանաստեղ- ծաց...: Անհաս, անճառ...:
  - 7. էջ 178—203. Սահմանք իմաստասի- րականք: Աստուած վսեմական...:
- Յիշատակարան չունի:
- ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ. էջ 43. Լու- սանցքի վրայ, ուրիշ գրչէ. «Ի գրոց ժամի Զամոսցեայ չէն քաղաքին հողաբարձու անար- ժան Սիմէոնի ծերունոյն Սղէզքեվեանց 1720»:

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 148:

22.

Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Ր Ք Հ Ա Յ Ե Ր Ե Ն - Թ Ա Թ Ա Ր Ե Ր Ե Ն

Cod. arm. 51. — Ռէշէ = 1628:

ԹՈՒՂԹ՝ 179: — ՄԵՏՈՒԹԻՆ՝ 19,5×15,3 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԳՐԶՈՒԹԻՆ՝ միասիւն: — ԳԻՐ՝ նոտր: — ԿԱԶՄ՝ մագաղաբապատ (մասն լատի- ներէն ձեռագրի մը): — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ տեղ անջատուած են բարբերը: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 2—16: — ԶԱՐԳԱԳԻՐ ԵՒՆ՝ չունի: — ՏԵՂԻ՝ անճամօք: — ԳՐԻԶ՝ Մկրտիչ որդի Ղազարի: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1628:

Մատենան է՝ Հայերէնէ-թաթարերէն Բա- ռագիրք. կը բովանդակէ՝

- 1. էջ 1. Հայերէն առակաձեւ խօսքեր քա- ղուած Ս. Գրքէն, առընթեր անոնց լատինե- րէն թարգմանութիւնը:
  - 2. էջ 17—20. Ս. Գրքի ինչ ինչ դժուա- րիմաց բառերու մեկնութիւնն Հայերէն, լա- տիներէն եւ լեհերէն:
  - 3. էջ 21—354. Բառք Երբայեցոյ եւն (տե՛ս Թ. 21) թարգմանուած թաթարերէնի. այսպէս.
- Ա՛. խորխուտան քիմաս խչխրաս:
- Արանա՛. աղանընկ ալըլի:
- Արբա՛. աղալարնընկ աթասը. սարդիս- տա:
- Արբան. պիլիքլիք. Եղեկ. Ի: ...
- Կ'աւարտի այսպէս՝
- Քուրք. խըլըզ դօվուշեա սօքունչ:
- Քուրքուրի. պաշխա պաշխա:
- Քուր. էրուչի սաղըզ քուրայ:
- Քուէից.
- Քուիոր. ուչու:
- Բառագրքիս թաթարերէն թարգմանու- թեան առաջին փորձն է, հաւանորէն սկզբնա- գիրք. տեղ տեղ սողեր դատարկ ձգուած՝ թերեւս յաւելուածներու համար: Կան եր- կրորդ գրչէ ալ աւելցուած բառեր՝ լեհերէն բացատրութեամբ:
4. էջ 357—360. Անունք քաղաքաց (Հայերէն): Աւետեաց երկիրն՝ Երուսաղէմ է...:
- ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. էջ 356. Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:
- Աւարտեցաւ ի թվ. Ռէշէ. մարտի ամ- սոյն ԺԷ: Զեռամբ մեղապարտ Մկրտչի Ղա- ղարի որդոյ: Ով եղբարք, աղաչեմ դձեղ, որ կարգայք ի վերայ սորա կամ օրինակէք ի սմանէ, յիշել կու հայցեմ ի ձեզանէ մէկ Հայր մերիւն: Եւ յիշողք յիշեալ լիցին ի միւսան- դամ դալստեանն Քրիստոսի. որ եկեալ նո- րոգեսցէ փառօք ի փառս:

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 147:

23.

Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Ր Ք

Cod. arm. 62. — ԺԷ/ԺԸ. դար:

ԹՈՒՂԹ՝ 104: — ՄԵՏՈՒԹԻՆ՝ 12,5×7,5 հմ.: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԳԻՐ՝ նոտր: — ԳՐԶՈՒԹԻՆ՝ երկսիւն: — ԿԱԶՄ՝ սպիտակ կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ. էջ 200—208 դատարկ. ուր կան տեղ տեղ ուրիշ

ձեռք գրուած հաշիւներ են: — ՏԵՂԻ Եւ ԳՐԻԶ՝ ան- ճամօք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ/ԺԸ. դար:

Մատենան է՝ «Բառգիրք իմաստասիրա- կան բարից Հայոց եւ Լատինացոց»: Կը սկսի այսպէս. Ազահութիւն, Avaritia, Ազգաբա- նութիւն, Genealogia եւն: Վերջ՝ Օտարա- նալ, Alienari. Օրացոյց, Diarium:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ. էջ 1, ստորեւ. Joannes Alexandrowicz:

էջ 192. Hristophorus Szymonowicz.

էջ 209 (կողին վրայ). էքս լիպրիս Ան- դրէէ Բիրուսովիչ. Pirumowicz:

Հմտ. Macler: REA 7 (1927), 131:

Հ Ր Ե Ն Ը Վ Ը Ն Գ Ո Ր Գ Ե Ր Ը

ԳՐԵՅ՝ ԶՏԵՆԿՈ ՀՕՅՐԻՆՏԵՐ*

1.

Վերջին յիսուն տարուան ընթացքին գոր- գերու պատմութեան շուրջ մատենագրու- թիւն մը գոյացած է, ուր կը հանդիպինք վէճի նիւթ եղած, խորհրդաւոր ու լուսա- բանութեան կարօտ հարցի մը. այդ՝ Հայկա- կան Գորդերու հարցն է: Այդ հարցի լուծ- ման նպաստելու բաղձանքն է, որ ծնունդ տուաւ ներկայ երկասիրութեանս:

Հին խուզարկուներ, ինչպէս Riegl, Bode, Martin, Հայկական Գորդերու հայրե- նիքը գանազան տեղեր կը փոխադրեն. այս- պէս՝ Riegl կը ընէ Կենդրոնական Ասիա, Bode՝ Ասորիք, Martin, գորդագիտութեան վարպետը, Հայաստանի Բարձրաշխարհը՝ Արեւելեան Փոքր Ասիա: Ասոր հակառակ նո- րադոյն մատենագրութիւնը՝ Կուրայի, Դեր- բենդի եւ Շամախի շուրջ՝ ուրեմն արեւելեան

* Կը թարգմանենք հեղինակին սոյն կարեւոր գործը Հայկական գորդերու մասին, որ լոյս տեսաւ Միխայիլեան Տպարանէն: Գործիս տիտղոսն է Zdenko Hofrichter, Armenische Teppiche, Wien 1937. Druck und Verlag der Mechitharisten-Buchdruckerei. Գեր- մաներէն ընդգրկն ունի երկու փաստօր գունատիպ եւ տանուհինք միադոյն սեւ տախտակ. Հայերէն թարգմանութիւնը լոյս կը տեսնէ միադոյն տախտակ- ներով. դուրս կը թողուր ժողովրդագրական քարտէսը եւ կը յաւելուր լուսանկարը վերջին հատուածին մէջ յիշատակուած Հայկական գորդին, որ սեփականու- թիւնն է Վիեննաբանակ Պր. Գեղամ Ամատունիի: Վեր- ջին հատուածս թարգմանած ենք ազատ: